

Latviešu valodas apguves pakalpojumi: izmaksas, pieejamība un efektivitāte

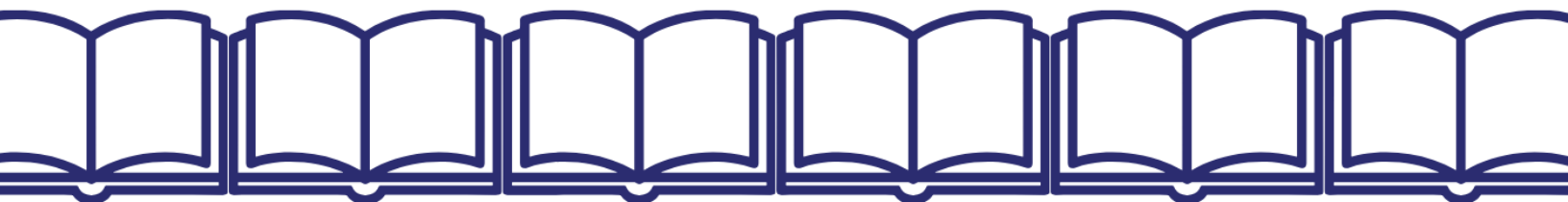
Dārta Pelse

Sanda Liepiņa

Sabiedrības integrācijas fonds

Pētījums īstenots projekta “Latvijas attīstības vektori: diskusiju cikls.” Par pētījuma saturu atbild Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, Alberta iela 13, Rīga, LV-1010 +37129267350, info@providus.lv

Satura rādītājs

Saīsinājumu saraksts	4
Ievads	5
1. Valodas apguves pakalpojumu sniedzēju loks	7
1.1. Kursiem piešķirtais finansējums	9
2. Pakalpojuma pieejamība	12
2.1. Pieejamības atbilstība migrācijas dinamikai	17
3. Efektivitātes rādītāji	21
4. Situācija pašvaldībās	32
5. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedoklis	36
Secinājumi	38
Rekomendācijas	41
PIELIKUMI	44

Saīsinājumu saraksts

leM – Iekšlietu ministrija

IKVD – Izglītības kvalitātes valsts dienests

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

KM – Kultūras ministrija

LM – Labklājības ministrija

LVA – Latviešu valodas aģentūra

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

PMIF – Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds

PUA – pastāvīgā uzturēšanās atļauja

SIF – Sabiedrības integrācijas fonds

VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra

VK – Valsts kontrole

VVPP – valsts valodas prasmes pārbaude

Ievads

Jau ilgstoši domnīca PROVIDUS vērš uzmanību uz publiski finansēto valodas apguves kursu kvalitātes, kā arī nepārtrauktības nodrošināšanu.¹ Šajā kontekstā izcelta nepieciešamība pēc vienotas integrācijas stratēģijas, norādot, ka esošā normatīvā pieeja ir nevienmērīga un var radīt nevienlīdzīgu un apgrūtinātu pieeju pakalpojumiem dažādām jauniebraucēju grupām.² Šos secinājums var piemērot arī attiecībā uz raksta izstrādes brīdi aktuālo publiski finansēto latviešu valodas apguves sistēmu, kurai raksturīga izteikta fragmentācija, valodas apguves pakalpojumus sniedzot dažādām iesaistītajām pusēm, bez konsekventas savstarpējās koordinācijas.

2026. gada martā Izglītības un zinātnes ministrija (turpmāk: IZM) publiskajai apspriešanai virzīja konceptuālā ziņojuma projektu “Par risinājumu institucionālās un kompetenču sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apgūvē pieaugušajiem”.³ Konceptuālā ziņojuma projekta (turpmāk: konceptuālais ziņojums) mērķis ir novērst institucionālo un kompetenču sadrumstalotību valsts valodas politikas jomā, ar mērķi padarīt vienkāršāku valsts valodas politikas veidošanu, ieviešanu un pakalpojumu saņemšanu. Uz ziņojuma izstrādes brīdi saturiski līdzīgs konceptuālā ziņojuma projekts.⁴ Ņemot vērā IZM vadošo lomu valsts valodas politikas jomā, tā rosina gan celt valodas apguves pakalpojuma kvalitāti, gan salāgot pakalpojumu sniegšanas infrastruktūru. Konceptā aplūkots mācību piedāvājums iezīmē fragmentētu ainu saistībā ar atšķirīgu publiskā finansējuma pieejamību kursu rīkošanai dažādām iedzīvotāju grupām (piem. Ukrainas civiliedzīvotājiem, trešo valstu pilsoņiem, utml.), nevienlīdzīgas pieejas prasībās par Valsts valodas prasmes pārbaudes (turpmāk: VVPP)⁵ kārtošanu, atšķirības izmaksās. Konceptuālajā ziņojumā ietvertie risinājumi saistīti ar pieteikšanās, datu uzkrāšanas un analīzes, kā arī izglītības programmas piesaistes finansējuma avotam nodrošināšana ar prasmju pārvaldības platformas STARS informācijas sistēmu. Papildus, ar mērķi ieviest koordinētu valodas apguves sistēmas darbību, konceptā iecerēts skaidrs lomu un atbildību sadalījums starp IZM, Latviešu valodas aģentūru (turpmāk: LVA), Valsts izglītības un attīstības aģentūru (turpmāk: VIAA), Izglītības

¹ Meilija, D., Pelse, D., et.al. (2024). Ukrainas bēgļi Latvijā: pieejamie dati, pieredze un sabiedrības attieksme. Pieejams: https://providus.lv/wp-content/uploads/2024/09/Providus_research_final_0509-1.pdf

² Pelse, D., Stafecka, L., Bērziņa L., et.al. (2025). Latvijas pašvaldību pieredze Ukrainas civiliedzīvotāju uzņemšanā: no krīzes līdz ilgtermiņa risinājumiem. Pieejams: https://providus.lv/wp-content/uploads/2025/06/Pasvaldibu_kapacitate_petijums.pdf

³ Izglītības un zinātnes ministrija (2026). Konceptuālais ziņojums “Par risinājumu institucionālās un kompetenču sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apgūvē pieaugušajiem”. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/4a2144e1-bc4d-494e-8ad6-8c399794b7ca

⁴ Izglītības un zinātnes ministrija (2026). Konceptuālais ziņojums “Par risinājumu institucionālās un kompetenču sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apgūvē pieaugušajiem”. (versija pieņemta MK 21.07.2026.) Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/c85de0d1-0691-4d6b-8aff-049612b0beb5

⁵ Teksta uztveramībai turpmāk ziņojumā VVPP raksturots arī kā ‘eksāmens’.

kvalitātes valsts dienestu (turpmāk: IKVD), Kultūras ministriju (turpmāk: KM), Sabiedrības integrācijas fondu (turpmāk: SIF), Labklājības ministriju (turpmāk: LM) un Nodarbinātības valsts aģentūru (turpmāk: NVA).

Valsts kontroles (turpmāk: VK) ziņojumā “Saliedētas sabiedrības politika – neskaidra un nekoordinēta” norādīts, ka saliedētas sabiedrības jomas politika neapver pašvaldību līmeni – valsts valodas apguves sistēmas kontekstā dati par valodas apguvi iegūti fragmentēti, kas skar arī pašvaldības. Ziņojumā norādīts, ka līdzšinējā pašvaldību iesaiste bijusi nepietiekama.⁶ Nepieciešamība noteikt pašvaldību lomu integrācijas jomā aktualizēta arī vairākos PROVIDUS pētījumos.⁷ Sākotnēji virzītajā konceptuālā ziņojuma projekta redakcijā ietvertie pasākumi pēc būtības neietvēra pašvaldību līmeni vienota valsts valodas pārbaudes procesa izstrādē, uz ko iebildumos norādīja arī domnīca PROVIDUS.⁸ MK apstiprinātajā konceptuālā ziņojuma versijā atspoguļoti pašvaldību aptaujas rezultāti norādot, ka pašvaldību latviešu valodas apguves pakalpojuma piedāvājums saglabājams kā elastīgs risinājums.⁹ Uz šī ziņojuma izstrādes brīdi MK apstiprinātā konceptuālā ziņojuma versija ietver plānoto finansējumu koncepta īstenošanai posmā no 2026. līdz 2029.g. 10 940 407 EUR apmērā no vidēja termiņa budžeta ietvara likumā plānotā finansējuma un 8 024 163 EUR nepieciešamo papildu finansējumu.¹⁰ Aicinām papildus vērtēt nepieciešamību veidot pilnībā jaunu sistēmu IZM tieši latviešu valodas apguves administrēšanai un uzskaitēi kopskatā ar esošo sistēmu izmantošanu un turpmāku uzturēšanu NVA un KM/SIF.

Pētījuma **mērķis** ir apzināt un apkopot pieejamos datus par publiski finansētajiem latviešu valodas kursiem izmaksu, pieejamības un efektivitātes kontekstā, tādējādi veicinot datus balstītu lēmumu pieņemšanas procesu. Izpētes periods ir 2026. gada marts- jūlijs.

⁶ Latvijas Republikas Valsts kontrole (2025). Saliedētas sabiedrības politika – neskaidra un nekoordinēta.

Pieejams: <https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29703-TrunR1tvpeFUQLmyE62yFTRi0VBDd3T-.pdf>

⁷ Pelse, D. Bērziņa, L., Stafecka, L. (2025). Latvijas pašvaldību pieredze Ukrainas civiliedzīvotāju uzņemšanā:

no krīzes līdz ilgtermiņa risinājumiem. Pieejams: https://providus.lv/wp-content/uploads/2025/06/Pasvaldibu_kapacitate_petijums.pdf

Pelse, D., Stafecka, L., et.al. (2025). Ukrainas civiliedzīvotāji Latvijas izglītības sistēmā: prakse un izaicinājumi. Pieejams: <https://providus.lv/wp-content/uploads/2025/10/Ukrainas-civiliedzivotaji-Latvijas-izglitibas-sistema-prakse-un-izaicinajumi.pdf>

⁸ Domnīcas PROVIDUS iebildumi par konceptuālā ziņojuma projektu “Par risinājumu institucionālās sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apguvē pieaugušajiem”. Pieejams:

<https://tapportals.mk.gov.lv/reviews/resolutions/4a29ac4e-a197-4e97-afa2-f5c0b3ac166c>

⁹ Izglītības un zinātnes ministrija (2026). Konceptuālais ziņojums “Par risinājumu institucionālās un kompetenču sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apguvē pieaugušajiem”. (versija pieņemta MK 21.07.2026.) Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/c85de0d1-0691-4d6b-8aff-049612b0beb5

¹⁰ Izglītības un zinātnes ministrija (2026). Konceptuālais ziņojums “Par risinājumu institucionālās un kompetenču sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apguvē pieaugušajiem”. (versija pieņemta MK 21.07.2026.) Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/c85de0d1-0691-4d6b-8aff-049612b0beb5

1. Valodas apguves pakalpojumu sniedzēju loks

Valsts valodas pakalpojumu sniegšana saistīta ar IZM, KM, LM, leM atbildībā esošām valsts politikām, tostarp valsts valodas, imigrācijas, drošības, nodarbinātības un integrācijas politiku.¹¹ Nacionālā līmeņa regulējums valsts valodas apgūvē pieaugušajiem nosaka Izglītības un zinātnes ministriju kā politikas izstrādātāju, īstenotāju un koordinētāju. Uz ziņojuma izstrādes brīdi valsts valodas apguves pakalpojumi tiek sniegti sabiedrības saliedētības un bezdarba mazināšanas pasākumu ietvaros.¹² Nodarbinātības kontekstā, ministru kabineta noteikumi nr. 157 nosaka darba pienākumu veikšanai nepieciešamo valsts valodas zināšanu līmeni.¹³

Uz ziņojuma izstrādes brīdi nacionālā līmenī latviešu valodas apguves pakalpojumi tiek sniegti LM, NVA, KM un SIF administrētu pasākumu ietvaros. Valodas apguves pakalpojumu sniedzēji tiek izvēlēti atklātos atlases konkursos KM un SIF, NVA administrētie valodas apguves pakalpojumu sniedzēji tiek izvēlēti vadoties pēc “[Valsts valodas izglītības programmu īstenotāju izvēles kārtības](#)”.¹⁴ Ziņojuma vajadzībām veiktās izpētes ietvaros noskaidrots, ka valsts valodas apguves pakalpojumi tiek sniegti arī vairākās pašvaldībās. Daļā gadījumu valodas kursi tiek nodrošināti pakalpojuma sniedzējus atlasot atklātā

¹¹ Latvijas Republikas Valsts kontrole (2025). Saliedētas sabiedrības politika – neskaidra un nekoordinēta. Pieejams: <https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29703-TrunR1tvpeFUQLmyE62yFTRi0VBDd3T-.pdf>

¹² Izglītības un zinātnes ministrija (2026). Konceptuālais ziņojums “Par risinājumu institucionālās un kompetenču sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apgūvē pieaugušajiem”. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/4a2144e1-bc4d-494e-8ad6-8c399794b7ca

¹³ Ministru kabinets (2023). Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu, valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/330669-noteikumi-par-valsts-valodas-zinasanu-apjomu-un-valsts-valodas-prasmes-parbaudes-kartibu>

¹⁴ Turpat.

projektu konkursā – izpētes ietvaros identificēti KM¹⁵, SIF¹⁶ un Rīgas valstspilsētas pašvaldības¹⁷ rīkoti projektu konkursi pakalpojuma sniedzēju atlasei.

Grafiks nr. 1. Latviešu valodas apguves sistēma. Avots: PROVIDUS apkopojums.

¹⁵ Kultūras ministrija (2023). Konkursu arhīvs. Pieejams: <https://www.km.gov.lv/lv/konkursu-arhivs-2022-2025>

¹⁶ Sabiedrības integrācijas fonds (2026). Latviešu valodas mācības Ukrainas civiliedzīvotājiem. Pieejams: <https://www.sif.gov.lv/lv/latviesu-valodas-macibas-ukrainas-civiliedzivotajiem>

¹⁷ Rīgas valstspilsētas pašvaldība (2022). Latviešu valodas apguves nodrošināšana Rīgas iedzīvotājiem 2022.-2024. Pieejams: <https://www.riga.lv/lv/konkursi/latviesu-valodas-apguves-nodrosinasana-rigas-pilsetas-iedzivotajiem-2022-2024gadam>

*Finansējuma īpatsvara sadalījums trešo valstu pilsoņiem no PMIF balstīts provizorisks aprēķins, ko veica PROVIDUS. Tas saistīts ar PMIF finansējuma piešķiršanas procesu, pakalpojumu sniedzējiem to piešķirot posmam no 2023.-2026. gadam. Aprēķins veikts, balstoties uz KM sniegto informāciju par pārskaitītajām maksājumu summām par periodu no 01.01.2024.-31.12.2025., ietverot 2 starpposma maksājumus 30% apmērā no projektam piešķirtā finansējuma pieņemot, ka piešķirumu īpatsvars ir līdzīgs. Tādējādi nav iespējams sniegt pilnībā precīzu finansējuma sadalījuma īpatsvaru, bet sniegt indikativu priekšstatu par tā īpatsvaru, salīdzinājumā ar citām mērķgrupām.

Uz izpētes ziņojuma izstrādes brīdi publiski finansētā latviešu valodas apguves sistēma faktiski īstenota trīs normatīvo regulējumu ietvaros (sk. grafiku nr. 1). Tā ietver Sabiedrības integrācijas fonda (SIF), Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) un Kultūras ministrijas (KM) nodrošinātos pakalpojumus. Līdz ar trīs normatīvajiem ietvaram pakalpojuma sniegšanai, atšķirīgi iesaistīto pušu starpā piemēroti izmaksu aprēķini (sk. grafiku nr. 1), kā arī datu ieguve un analīze.

Ar mērķi apkopot iesaistīto pušu sniegtos valodas apguves pakalpojumus, mērķgrupas un izmaksas 2024./2025. gadā, PROVIDUS pieprasīja datus no nacionālā līmeņa iestādēm (SIF, KM un NVA), kā arī valstspilsētu pašvaldībām (Jēkabpils novada pašvaldība, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība, Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība, Liepājas valstspilsētas pašvaldība, Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība, Rīgas valstspilsētas pašvaldība, Valmieras novada pašvaldība un Daugavpils valstspilsētas pašvaldība). Lai iegūtu iespējami savstarpēji salīdzināmus datus par sniegtajiem latviešu valodas apguves pakalpojumiem, tie tika pieprasīti sekojošās kategorijās: sniegtā pakalpojuma nosaukums, mērķgrupa, ieviešanas periods, konkrētā pakalpojuma kopējās izmaksas 2024. un 2025. gadā, pakalpojumu saņēmēju skaits valodas līmeņos, personu skaits, kas kārtojušas oficiālo valsts valodas pārbaudi pēc valodas apmācību noslēgšanas pēc valodas līmeņiem un finansējuma avotu. Tabulā nr. 2 apkopoti finansējuma avoti, un finansējuma apjoms dažādām mērķgrupām 2024. un 2025. gadā.

1.1. Kursiem piešķirtais finansējums

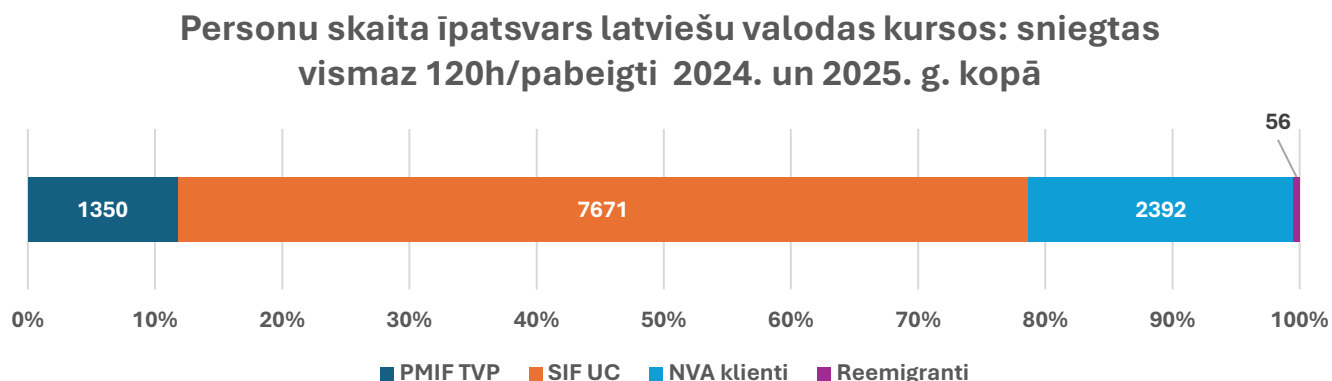
Tabulā nr. 2 kursu izmaksas reemigrantiem un trešo valstu pilsoņiem apkopotas kopā par 2024. un 2025. gadu, kamēr citām mērķgrupām informācija par piešķirto finansējumu apkopota ikgadēji. **Kopējās kursu izmaksas, ieskaitot pašvaldības dažādām mērķgrupām 2024. un 2025. gadā aplēstas 9,5 milj. EUR apmērā.** SIF, NVA un KM īstenoto latviešu valodas kursu izmaksas aplēstas **9,2 milj. EUR** apmērā 2024. un 2025.g. kopā. Par šiem līdzekļiem īstenoti latviešu valodas kursi, kurus pabeigušas **11 469 personas**. Par pašvaldību budžetiem īstenotās latviešu valodas apguves aktivitātes aplēstas **355 790 EUR** apmērā 2024. un 2025.g. kopā. Pašvaldību sniegto pakalpojumu kontekstā jānorāda, ka aktivitātes savstarpēji atšķiras gan saturiski, gan dati par konkrētu personu skaitu, kas iesaistītas, ne vienmēr tika sniegti (sk. tabulu nr.2).

Institūcija	Finansējuma programma	Finansējums 2024 (EUR)	Finansējums 2025 (EUR)	Personu skaits/pabeidza kursus 2024	Personu skaits/pabeidza kursus 2025
NVA	Atvērēšanas fonda (AF) projekts "Prasmju pilnveide pieaugušajiem"	737 137,50	707 396,77	1208	1184
SIF	Latvijas valsts budžeta finansētā programma "Latviešu valodas mācības Ukrainas civiliedzīvotājiem"	3 846 112,30	2 394 854	4802	2869
SIF	Latvijas valsts budžeta finansētā programma "Latviešu valodas apguve reemigrantiem un viņu ģimenes locekļiem"	32 640	32 640	56 (2024 un 2025 kopā)	
KM	Patvēruma migrācijas un integrācijas fonda (turpmāk: PMIF) programma "Trešo valstu pilsoņu iekļaušana vietējā sabiedrībā, veicinot latviešu valodas lietošanas un apguves iespējas"	1 486 970,04		779	571
KOPĀ NAC. LĪMENĪ		Izlietotais finansējums		Personu skaits, kas pabeidza kursus	
		9 237 750,61 EUR (kopā par 2024 un 2025)		11 469 (kopā par 2024 un 2025)	
PAŠVALDĪBAS	Pašvaldību īstenotie valodas apguves un prasmju	172 464 (no tā 130 047,70 Rīgā)	183 326 (no tā 148 261,53 Rīgā)	n/a	n/a

	pilnveides kursi/aktivitātes				
KOPĀ NAC. UN PAŠVALDĪBU LĪMENĪ		9 593 541 EUR (kopā par 2024 un 2025)		n/a	n/a

Tabula nr. 2. Latviešu valodas kursu izmaksas un kursus pabeigušo personu skaits. Avots: KM, NVA, SIF un pašvaldību sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma.

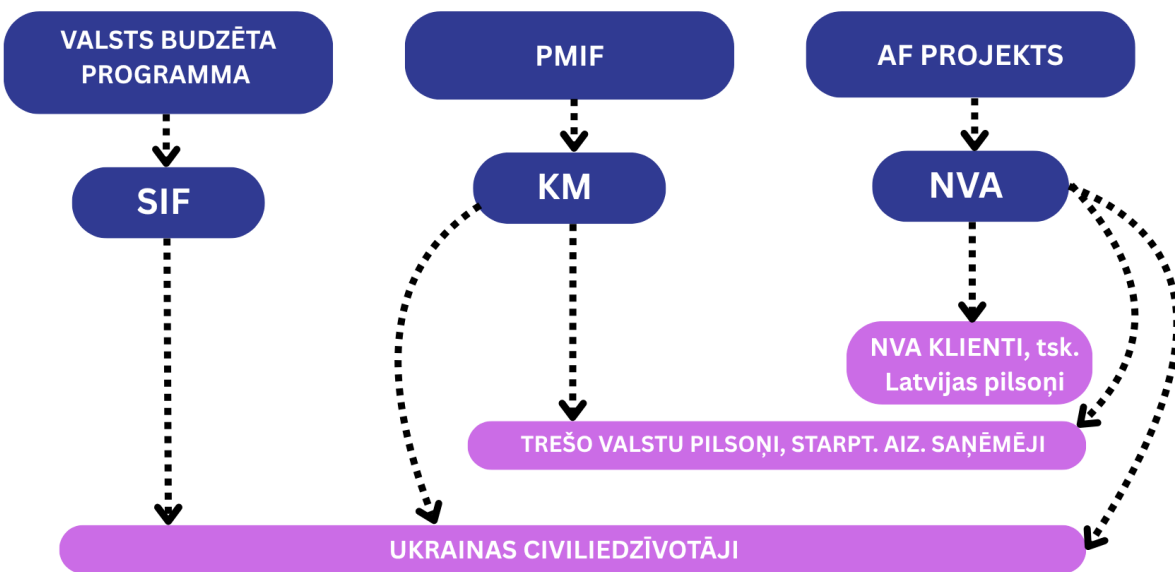
Latviešu valodas kursus visplašāk pārstāvēti Ukrainas civiliedzīvotāji (grafikā nr. 3 apzīmējums SIF UC), kuriem mērķētie kursi finansēti un pieejami visplašāk, sastādot vairāk nekā pusi no publiski finansētajosursos iesaistīto personu skaita (grafiks nr. 3). Mazāku daļu sastāda trešo valstu pilsoņi (grafikā nr. 3 apzīmējums PMIF TVP), NVA klienti un reemigranti.

Grafiks nr. 3. Personu skaits un tā īpatsvars latviešu valodasursos. Avots: PROVIDUS apkopojums, balstoties uz SIF, KM un NVA sniegto informāciju.

2. Pakalpojuma pieejamība

IZM konceptuālajā ziņojumā norādīts, ka pieeja publiski finansētai latviešu valodas apguvei ir nevienlīdzīga dažādām jauniebraucēju grupām.¹⁸ Atšķirības pieejamībā galvenokārt saistītas ar normatīvo regulējumu- **faktiski pastāv trīs valodas apguves sistēmas, kur viens un tas pats pakalpojums tiek sniegts dažādām grupām ar atšķirīgu finansēšanas kārtību un kopējām izmaksām** (sk. grafiku nr. 1 un tabulu nr. 2). Latviešu valodas kursi visplašāk pieejami Ukrainas civiliedzīvotājiem, kuriem ir piekļuve gan SIF programmām, kas veidotas mērķēti Ukrainas civiliedzīvotājiem, KM programmām, mērķētas trešo valstu pilsoņiem, kā arī NVA kursiem gadījumos, kad Ukrainas civiliedzīvotāji ir NVA klienti (sk. grafiku nr. 4).

Grafiks nr. 4. Latviešu valodas kursu finansējuma avoti un pieejamība. Avots: PROVIDUS apkopojums.

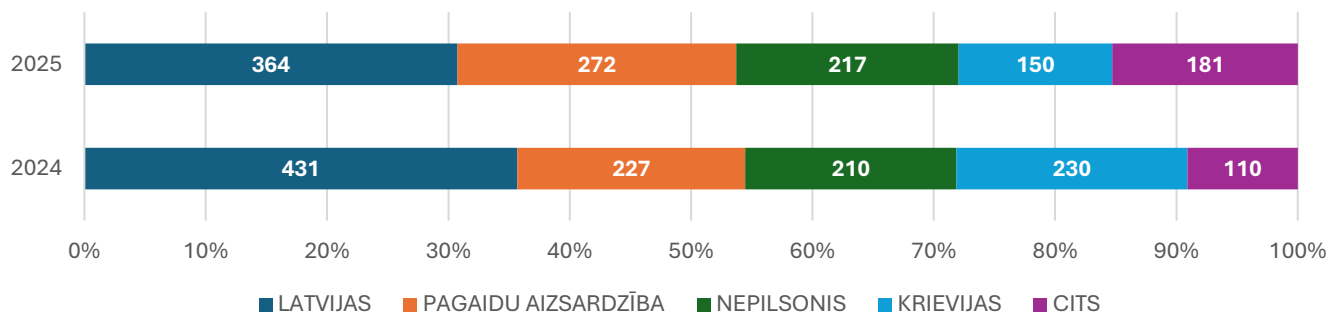
Labklājības ministrijas ziņojumā par Ukrainas civiliedzīvotāju nodarbinātību 2022.-2025. gadā redzams, ka posmā no 2022. gada 7. marta līdz 2025. gada beigām NVA neformālās izglītības ieguvē, galvenokārt latviešu valodas kursus piedalījušies 5 868 Ukrainas civiliedzīvotāji.¹⁹

¹⁸ Izglītības un zinātnes ministrija (2026). Konceptuālais ziņojums “Par risinājumu institucionālās un kompetenču sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apguvē pieaugušajiem”. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/4a2144e1-bc4d-494e-8ad6-8c399794b7ca

¹⁹ Labklājības ministrija (2026). Ukrainas civiliedzīvotāju nodarbinātība 2022.-2025. Gadā. Pieejams: <https://www.lm.gov.lv/lv/media/33626/download?attachment>

Trešo valstu pilsoņiem pieejami kursi KM administrētajos Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda (PMIF) finansēto kursu ietvaros, atbilstoši PMIF mērķa nr. 2 “Likumīga migrācija un integrācija” aktivitātes nr. 13.2 “Trešo valstu pilsoņu iekļaušana vietējā sabiedrībā, veicinot latviešu valodas lietošanas un apguves iespējas”.²⁰ Papildus, trešo valstu pilsoņi, kuriem ir likumīgas tiesības uzturēties Latvijā un kas ir reģistrēti kā NVA klienti, var saņemt latviešu valodas apguves pakalpojumus NVA administrēto pasākumu ietvaros. Kursi finansēti atvēršanas fonda (AF) projekta “Prasmju pilnveide pieaugušajiem” ietvaros.²¹ NVA latviešu valodas kursi mērķēti tieši NVA klientiem – bezdarbniekiem, darba meklētājiem un bezdarba riskam pakļautajām personām. Tāpēc trešo valstu pilsoņi vai Ukrainas civiliedzīvotāji sastāda tikai daļu no šo pakalpojumu saņēmēju klāsta, jo NVA klienti ir arī Latvijas pilsoņi (sk. grafiku nr. 3 un 4). 2024. un 2025. gadā vidēji, no NVA latviešu valodas kursus pabeigušajiem, 34% bija Latvijas pilsoņi, 23% Ukrainas civiliedzīvotāji, 18% nepilsoņi un 16% Krievijas pilsoņi. (sk. grafiku nr. 5). Visplašāk NVA kursi apmeklēti A1, A2 un B1 līmeņos.²²

Personu skaita īpatsvars valstiskās piederības/statusa, kas pabeidza NVA latviešu valodas kursus 2024. un 2025.g.

Grafiks nr. 5. Latvijas un citu valstu pilsoņu īpatsvars, kas pabeidza NVA latviešu valodas kursus 2024. un 2025. g. Avots: NVA sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma.

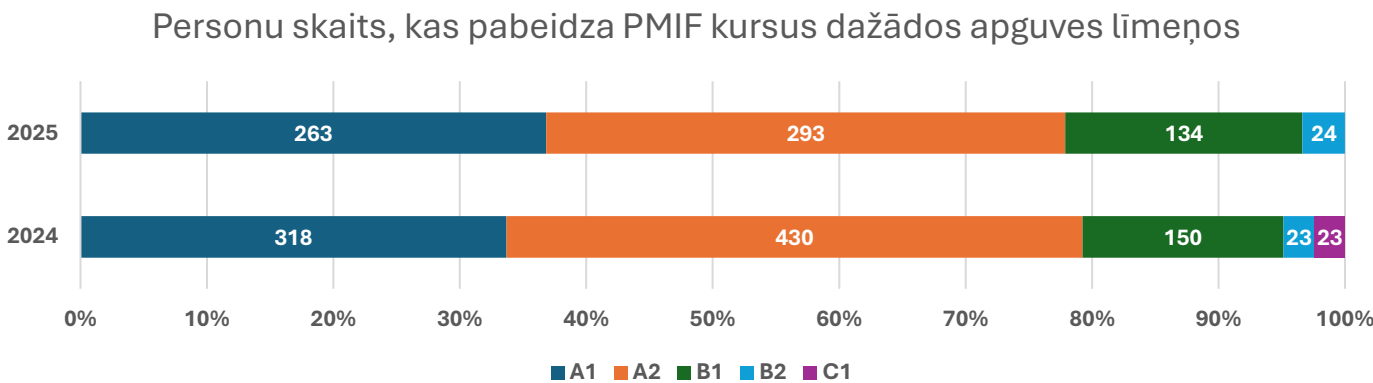
Neskaitot fragmentētu kursu pieejamību daļā pašvaldību, publiski finansēti latviešu valodas kursi Latvijas pilsoņiem pieejami galvenokārt tikai NVA. Grafikā nr. 5 redzams, ka aptuveni 30% no NVA klientiem, kas apguva latviešu valodu 2024. un 2025. g. bija Latvijas pilsoņi. KM administrētās PMIF programmas finansēto kursu prioritārā mērķgrupa ir trešo valstu pilsoņi (jaunieši no 13 līdz 25 gadiem un pieaugušie, kas saņēmuši tiesības uzturēties Latvijas teritorijā, un personas, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība (bēgļi, personas, kam

²⁰ KM sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma

²¹ NVA sniegtā informācija; NVA sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma

²² NVA sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma

piešķirts alternatīvais statuss un patvēruma meklētāji), kuri likumīgi uzturas Latvijas teritorijā pēdējo piecu gadu laikā. PMIF kursus 2024. un 2025. gadā apgūti galvenokārt A1 un A2 līmeņi (sk. grafiku nr. 6).

Grafiks nr. 6. Personu skaits PMIF latviešu valodas kursus, valodas līmeņos. 2024. un 2025. gadā. Avots: SIF sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma.

Visvairāk PMIF finansētos kursus 2024. un 2025. g. apguvuši Krievijas, Ukrainas, Baltkrievijas, Indijas un Vjetnamas pilsoņi. Citas valstis pārstāvētas mazāk (sk. tabulu nr. 7).

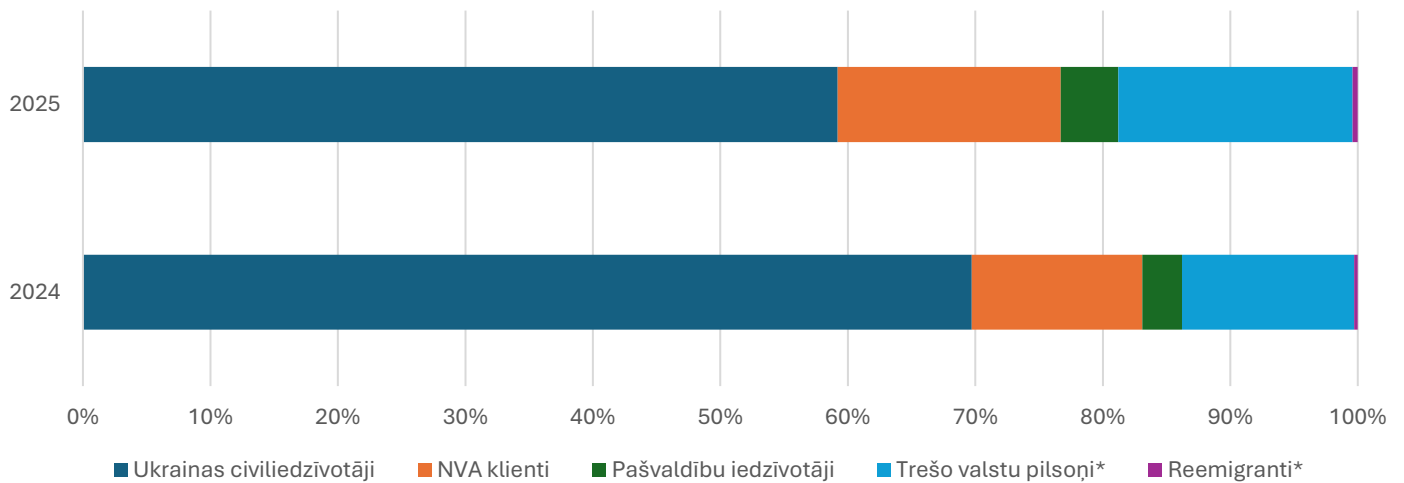
Valsts	Unikālo personu skaits 2024.g.	Unikālo personu skaits 2025.g.
Krievija	553	386
Ukraina	254	169
Baltkrievija	120	57
Indija	82	32
Vjetnama	50	29

Kā norādīts iepriekš, visvairāk publiski finansētos latviešu valodas kursus apguvuši

Tabula nr. 7. TOP 5 valstis, kuru pilsoņi apguvuši PMIF finansētos latviešu valodas kursus. Avots: SIF sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma

Ukrainas civiliedzīvotāji (sk. tabulu nr. 2 un grafiku nr. 3). Arī finansējuma sadalījuma kontekstā skaidri redzams, ka visplašāk finansēti latviešu valodas kursi Ukrainas civiliedzīvotājiem, kam seko NVA klientiem un trešo valstu pilsoņiem sniegtie valodas apguves pakalpojumi. Mazāka finansējuma daļa atvēlēta pašvaldību organizētajiem valodas kursiem un reemigrantiem mērķētajai SIF programmai valodas apguvei (sk. tabulu nr. 2 un grafiku nr. 8).

Finansējuma sadalījums mērķgrupās 2024 un 2025

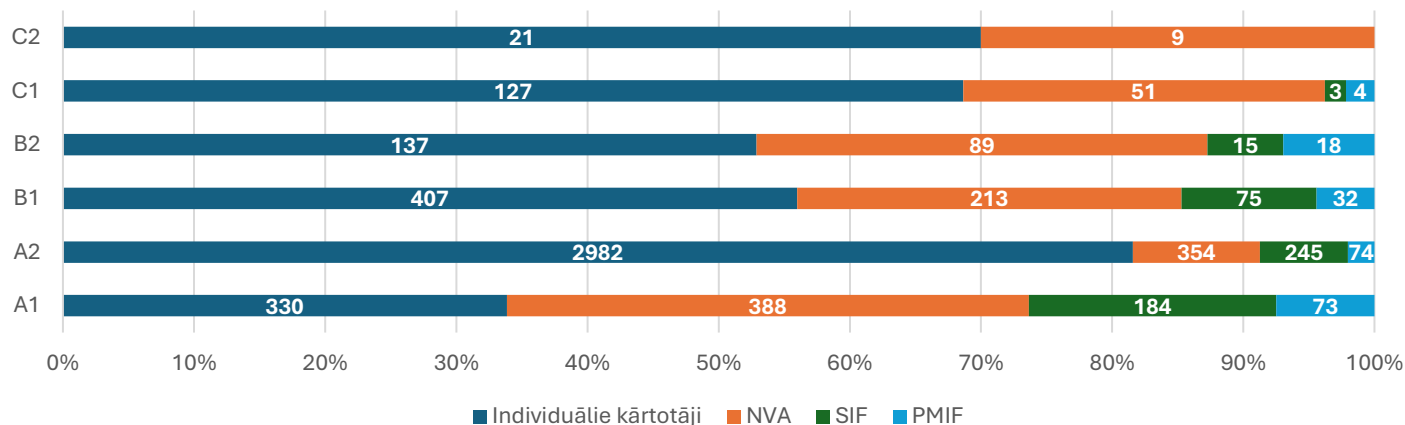
Grafiks nr. 8. Finansējuma sadalījums latviešu valodas kursiem dažādām mērķgrupām. Avots: PROVIDUS apkopojums, balstoties uz SIF, KM, NVA un pašvaldību sniegto informāciju.

Kā minēts iepriekš, Ukrainas civiliedzīvotājiem mērķētie valodas apguves pakalpojumi sastāda lielāko finansējuma īpatsvaru valodas kursu nodrošināšanai (sk. grafiku nr. 8). Pamatā kursi tiek nodrošināti A1 un A2 līmeņos, kur 2024. un 2025. g. vidēji 45% no dalībniekiem apguva A1 līmeni un 37% apguva A2 līmeni.²³ Līdz ar to, pieejamības kontekstā jānorāda, ka plašākais kursu piedāvājums ir Ukrainas civiliedzīvotājiem, kamēr citām grupām publiski finansēta latviešu valodas apguve ir salīdzinoši mazāka.

²³ PROVIDUS aprēķins, balstoties uz SIF sniegto informāciju,

Publiski finansēto kursu pieejamību iespējams vērtēt arī pret to personu īpatsvaru, kas latviešu valodu apgūst par privāti, neiesaistoties publiski finansētos latviešu valodasursos. Valsts valodas prasmes pārbaūžu (turpmāk: VVPP) kārtojušo īpatsvars liecina, ka vairāk nekā puse VVPP kārtoāju pieteikušās individuāli. Lielāks individuālo VVPP kārtojušo īpatsvars ir A2, C1 un C2 līmeņos, kas iespējams saistāms ar nepieciešamību iegūt A2 līmeņa sertifikātu pastāvīgās uzturēšanās atļaujas (turpmāk: PUA) iegūšanai, kamēr C1 un C2 līmeņa sertifikāti nereti nepieciešami profesionālo pienākumu veikšanai, vadoties pēc Ministru kabineta noteikumiem.²⁴ Lielāks juridisko personu, t.i. publiski finansēto kursu ieviesēju VVPP reģistrēto personu īpatsvars vērojams A1 līmenī (sk. grafiku nr. 9). Šajā kontekstā būtiski norādīt uz izaicinājumiem, precīzāk, daļa publiski finansēto kursu dalībnieku eksāmenam piesakās kā individuālie kārtoāji, vai pēc kursu apguves eksāmenu mēģina kārtoāt atkārtoti, tāpēc nav iespējams pilnībā izslēgt, ka daļa individuālo kārtoāju grafikā nr. 9, latviešu valodu apguva publiski finansētosursos,²⁵ ko būtiski ņemt vērā datu ieguves un apkopošanas kontekstā, veidojot vienotu sistēmu. Uz ziņojuma izstrādes brīdi precīzu šādu personu īpatsvaru nav iespējams konstatēt, ņemot vērā sadrumstaloto valodas apguves pārvaldības un datu ieguves procesu.

Dažādu grupu VVPP reģistrēto personu sadalījums valodas līmeņos 2025.g.

Grafiks nr. 9. Dažādu VVPP reģistrēto personu sadalījums valodas līmeņos 2025. gadā. Avots: VIAA sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma.

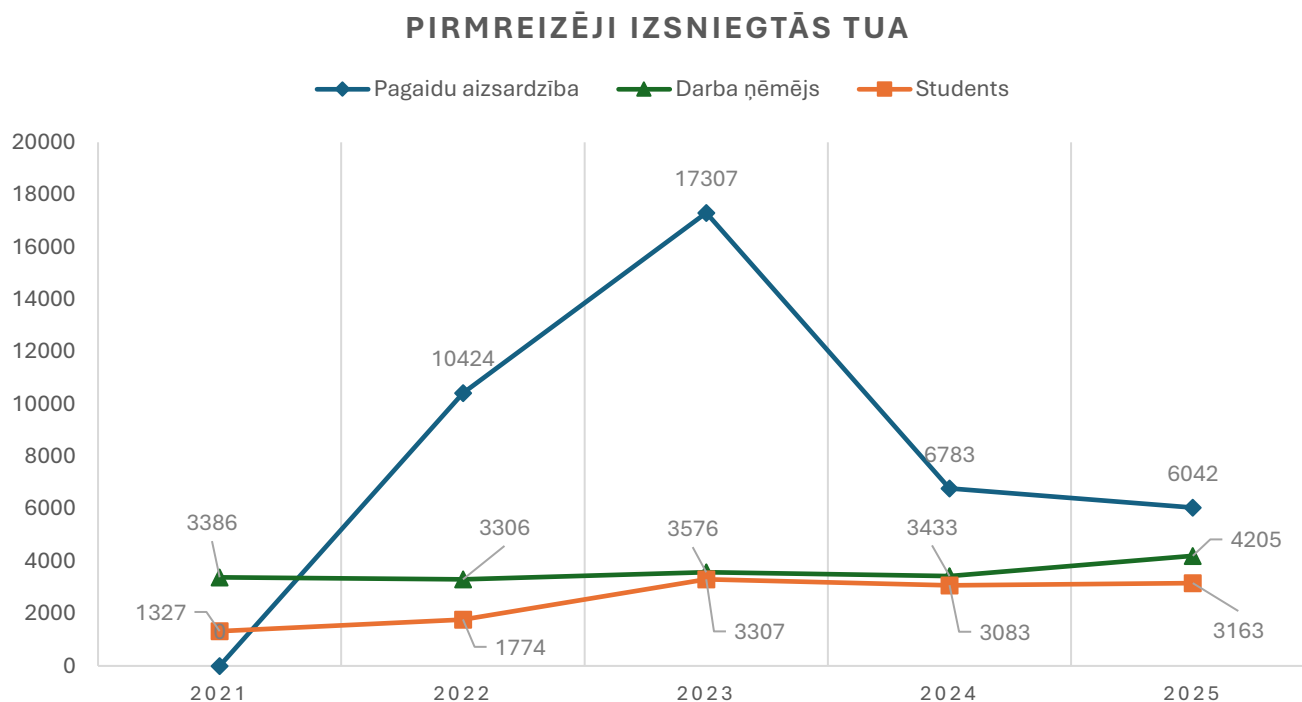
²⁴ Ministru kabinets (2023). Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu, valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/330669-noteikumi-par-valsts-valodas-zinasanu-apjomu-un-valsts-valodas-prasmes-parbaudes-kartibu>

²⁵ SIF un publiski finansēto latviešu valodas kursu ieviesēju sniegtā informācija.

Publiski finansētie latviešu valodas kursi pieejami SIF, KM un NVA administrētu programmu ietvaros. Visplašāk bezmaksas latviešu valodas kursi pieejami Ukrainas civiliedzīvotājiem, tādējādi pieeja kursiem dažādām jauniebraucēju grupām ir nevienlīdzīga. Publiski finansētie kursi Latvijas pilsoņiem pieejami galvenokārt NVA īstenoto pasākumu ietvaros. No kopējā valodu apguvušo skaita aptuveni 34% sastāda Latvijas pilsoņi un 18% nepilsoņu. Iegūtie dati liecina, ka pamatā publiski finansētie valodas apguves kursi tiek nodrošināti A1 un A2 līmeņos. Ņemot vērā atšķirīgo kursu pieejamību dažādām jauniebraucēju grupām, būtiski aplūkot to, vai piedāvājums ir atbilstošs migrācijas dinamikai.

2.1. Pieejamības atbilstība migrācijas dinamikai

Dati par migrācijas dinamiku pēdējo piecu gadu laikā liecina, ka, pirmreizēji izsniegto uzturēšanās atļauju skaits liecina par ievērojami lielāku Ukrainas civiliedzīvotāju īpatsvaru, salīdzinot ar citām jauniebraucēju grupām. Grafikā nr. 10 apkopoti dati par pirmreizēji izsniegtajām TUA lielākajām jauniebraucēju grupām.

Grafiks nr. 10. Pirmreizēji izsniegtās termiņuzturēšanās atļaujas posmā no 2021. līdz 2025. gadam Avots: PMLP dati/ PROVIDUS apkopojums.

Pieejamības kontekstā redzams, ka atbilstoši migrācijas dinamikai, publiski finansēto latviešu valodas kursu apmeklējums (grafiks nr. 3) un pieejamība (grafiks nr. 4) atbilst aktuālajai dinamikai ar lielāku Ukrainas civiliedzīvotāju skaita pieaugumu. Taču migrācijas dinamika citām grupām liecina par stabilu pieaugumu arī kategorijās ‘darba ņēmējs’ (+2448 pret 2021.g.) un ‘students’ (+3510 pret 2021.g.).

Gads	Pirmreizēji izsniegto TUA skaits kopā attiecīgajā gadā	No tām Ukrainas civiliedzīvotājiem izsniegtās TUA
2021	8041	0
2022	18 477	10424
2023	27 266	17307
2024	15 807	6783
2025	15 739	6042

Tabula nr. 11. Pirmreizēji izsniegto TUA skaits 2021-2025. Avots: PMLP dati/PROVIDUS apkopojums.

Tabulā nr. 11 redzams, ka kopējais pirmreizēji izsniegto TUA skaits saglabājies stabils 2024. un 2025. gadā, tam esot zem 2022. gada līmeņa. Publiski finansēto kursu pieejamību jauniebraucējiem vērtējot ilgtermiņa perspektīvā redzams, ka, lai gan izsniegto TUA skaita pieaugums saistāms galvenokārt ar Ukrainas civiliedzīvotāju uzņemšanu, taču pieaug arī to jauniebraucēju skaits, kas uzturas Latvijā kā darba ņēmēji, studenti u.c. (sk. grafiku nr. 12).

Šajā kontekstā izceļami vairāki ilgtermiņa izaicinājumi. Pirmkārt, finansējums Ukrainas civiliedzīvotājiem tiek plānots īstermiņā, t.i. uz vienu gadu, bez skaidri definēta finansējuma ilgtermiņā, kas kursu pieejamību ilgtermiņā Ukrainas civiliedzīvotājiem kā lielākajai pakalpojuma saņēmēju grupai padara nestabilu. Otrkārt, publiski finansēto valodas apguves kursu pieejamība citām jauniebraucēju grupām saglabājas nevienmērīga, ņemot vērā izteikti lielāku kursiem atvēlētā finansējuma īpatsvaru tieši Ukrainas civiliedzīvotājiem. IZM konceptuālā ziņojuma projektā “Par risinājumu institucionālās un kompetenču sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apgūvē pieaugušajiem”²⁶ Latviešu valodas apguve Ukrainas civiliedzīvotājiem arī plānota ikgadēji, lai gan, uz ziņojuma izstrādes brīdi nav skaidru indikāciju, ka šāds finansējums posmā no 2027. līdz 2029. gadam varētu tikt piešķirts. Šāds secinājums izdarāms, balstoties uz Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā noteikto mērķi sniegt atbalstu Ukrainas civiliedzīvotājiem Krievijas Federācijas izraisītā bruņotā konflikta laikā,²⁷ kā arī ES Padomes noteiktās Pagaidu aizsardzības direktīvas

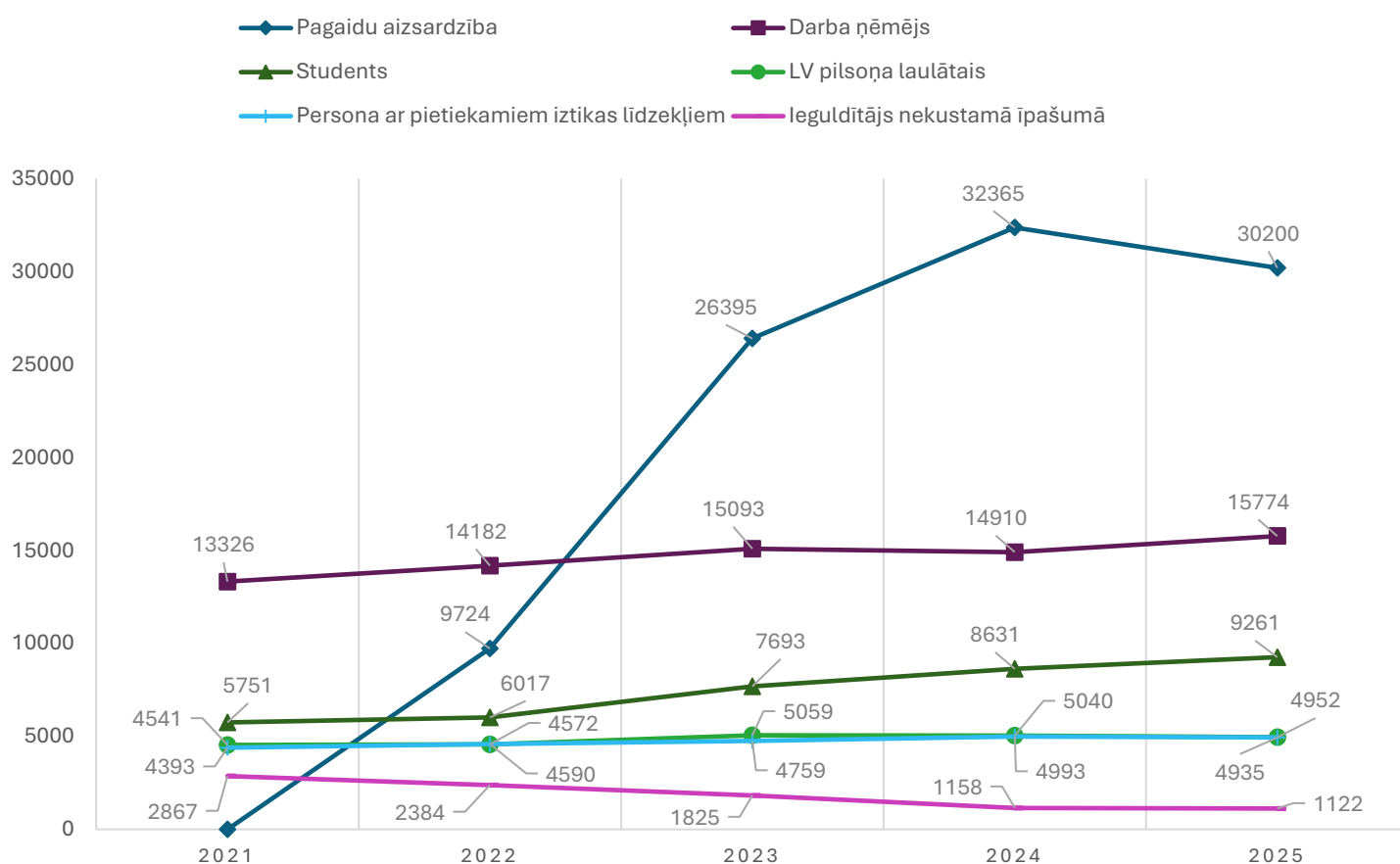
²⁶ Izglītības un zinātnes ministrija (2026). Konceptuālais ziņojums “Par risinājumu institucionālās un kompetenču sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apgūvē pieaugušajiem”. Pieejams:

https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/4a2144e1-bc4d-494e-8ad6-8c399794b7ca

²⁷ Saeima (2022). Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/330546-ukrainas-civiliedzivotaju-atbalsta-likums>

darbība noteikta līdz 2027. gada martam.²⁸ Esošā valodas apguves sistēma faktiski nodrošina mērķētu atbalstu noteiktām grupām- pasākumi nav savstarpēji salāgoti, tāpēc daļā gadījumu redzams, ka mērķēto pasākumu pieejamība daļai mērķgrupu pārklājas, kamēr citiem pieejamība ir ievērojami mazāka. Gan esošajā, gan plānotajā sistēmā trūkst vienotu vadlīniju par to, kurām jauniebraucēju grupām atbalsts valodas apguvei nodrošināms prioritāri un ar kādiem līdzekļiem tiktu nodrošināti skaidri un vienlīdzīgi pieejamības noteikumi.

DERĪGĀS TUA

Grafiks nr. 12. Spēkā esošās termiņuzturēšanās atļaujas posmā no 2021. līdz 2025. gadam Avots: PMLP dati/PROVIDUS apkopojums.

²⁸ Council of the European Union (2025). EU member states agree to extend temporary protection for refugees from Ukraine. Pieejams: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/13/eu-member-states-agree-to-extend-temporary-protection-for-refugees-from-ukraine/?utm_source=chatgpt.com

Kā norādīts iepriekš, trešo valstu pilsoņiem, kas nav Ukrainas civiliedzīvotāji, pieejami PMIF un NVA kursi (ja persona ir NVA klients) (grafiks nr. 4). Kultūras ministrijas pārstāvju norādītā informācija liecina,²⁹ ka pieprasījums pēc PMIF ietvaros īstenotajiem kursiem ir plašs un uz izpētes ziņojuma izstrādes brīdi nepietiekams. Neieskaitot

Gads	Derīgo TUA skaits kopā attiecīgajā gadā	No tām derīgās TUA Ukrainas civiliedzīvotājiem
2021	46 572	0
2022	56 725	9724
2023	76 735	26395
2024	85 978	32365
2025	81 640	30200

Tabula nr. 13. Derīgo TUA skaits 2021-2025. Avots: PMLP dati/PROVIDUS apkopojums.

Ukrainas civiliedzīvotājus, vidējais ikgadēji pirmreizēji izsniegto TUA skaits 2021-2025 posmā sasniedz **teju deviņus tūkstošus gadā**, un spēkā esošo TUA skaits 2021-2025 posmā **sasniedz teju 50 tūkstošus gadā** (spēkā esošo TUA skaits pret 2021.g., neskaitot Ukrainas civiliedzīvotājus pieaudzis par ~ 5 tūkst.).³⁰ Situācijā, kur PMIF latviešu valodas kursus 2024. un 2025. gadā pabeidza mazāk nekā tūkstotis personu (sk. tabulu nr. 2), trūkst kapacitātes pilnīgi publiski finansētas sistēmas izveidei. Līdz ar to, iespējams pieņemt, ka liela daļa jauniebraucēju latviešu valodu apgūst par privātiem līdzekļiem, ko būtiski ņemt vērā vienotās sistēmas izveidē, īpaši ņemot vērā to, ka likumprojektā “Imigrācijas likums” provizoriski noteikta prasība ārzemniekiem apgūt agrīnās integrācijas kursu gada laikā pēc ierašanās,³¹ un nepieciešamību nodrošināt pilnvērtīgu potenciāli likumā noteikto prasību īstenošanu.

²⁹ Saeima (2026). Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības komisijas 06.06.2026. sēde. Pieejams: [https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/2eca9e1d9a3c116cc2258de9002e81ca/\\$FILE/2026_05_06_1200_PMSSK.mp3](https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/2eca9e1d9a3c116cc2258de9002e81ca/$FILE/2026_05_06_1200_PMSSK.mp3) (01:08:20)

³⁰ PROVIDUS aprēķins, balstoties uz PMLP datiem par pirmreizēji izsniegto un derīgo TUA skaitu 2021-2025.

³¹ Likumprojekts “Imigrācijas likums”. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=56/Lp14>

3. Efektivitātes rādītāji

Spēja vērtēt publiski finansēto pasākumu efektivitāti ir būtiska kvalitatīvai pakalpojuma nodrošināšanai. Esošā valodas apguves sistēma balstīta trīs pieejās, kuru pamatā ir atšķirīgas pasākumu īstenošanas pieejas, mērķgrupas un pasākumu ieviešanai atvēlētā finansējuma apjoms, kas ievērojami sarežģī efektivitātes vērtēšanas iespējas. OECD (*Organization for Economic Co-operation and Development*) izstrādātajās vadlīnijās par valodas apguves procesa organizēšanu³² iezīmēti standarti veiksmīgai procesa rīkošanai. Latvijas kontekstam un esošajai valodas apguves sistēmai centrāli ir vadlīnijās akcentētie jautājumi par iesaistīto pušu koordināciju un ietekmes mērījumiem. OECD norāda, ka nacionālā līmenī var tikt noteikts vienots standarts un iesaistīto pušu koordināciju būtiski uzņemties vienai nacionālā līmeņa iestādei, kas Latvijas gadījumā daļēji tiktu risināts ar IZM koncepta ieviešanu.³³

Ņemot vērā, ka uz ziņojuma izstrādes brīdi pasākumu efektivitāte un ietekme netiek vērtēta visaptveroši, PROVIDUS piedāvātais ietekmes mērījumu algoritms balstīts OECD vadlīnijās, kas pielāgotas uz ziņojuma izstrādes brīdi pieejamajiem datiem. Iezīmētie efektivitātes mērījumi uzskatāmi par bāzes scenāriju un vienotas valodas apguves sistēmas izveidē būtiski veidot vienotu datu ieguves algoritmu, kā arī detalizētāku pasākumu vērtējumu.

Efektivitātes mērījuma ietvars potenciāli var ietvert:

- **Bāzes novērtējumu**

Šāds novērtējums ietver mērķgrupas sākotnējo zināšanu līmeņa novērtējumu, ar kura palīdzību iespējams sniegt vajadzībām atbilstošus valodas apguves pakalpojumus. Balstoties uz bāzes novērtējumu iespējams vērtēt pasākumu ietekmi kursu apguves laikā starpposma novērtējumā un/vai pēc kursu noslēgšanas. Veicot zināšanu vērtējumu, būtiski ņemt vērā mērķgrupas specifiku, piemēram, iemeslus kāpēc valodas apguve tiek pārtraukta.

- **Sasniedzamo mērķi**

Ņemot vērā, ka Ministru kabineta noteikumi nr. 157 nosaka nepieciešamo valodas zināšanu apjomu, kas nepieciešams darba pienākumu pildīšanai,³⁴ iespējams pieņemt, ka viens no

³² OECD (2021). Making Integration Work. Language Training for Adult Migrants. Pieejams: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/04/language-training-for-adult-migrants_96148f7f/02199d7f-en.pdf

³³ OECD (2021). Making Integration Work. Language Training for Adult Migrants. Pieejams: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/04/language-training-for-adult-migrants_96148f7f/02199d7f-en.pdf

³⁴ Ministru kabinets (2023). Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu, valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi. Pieejams:

sasniedzamajiem mērķiem ir veiksmīga iekļaušanās darba tirgū pēc kursa noslēgšanas. Ņemot vērā pieejamo datu apjomu un savstarpējo salāgojamību, bez papildus datu ieguves uz ziņojuma izstrādes brīdi nav iespējams visaptveroši vērtēt integrācijas iznākumus nodarbinātības jomā, taču ir iespējams iegūt datus par veiksmīgi nokārtoto eksāmenu skaitu valodas apguves līmeni dažādās mērķgrupās. Uz ziņojuma izstrādes brīdi iespējams pieņemt, ka veiksmīgi nokārtota VVPP ir viens no sasniedzamajiem mērķiem, ņemot vērā, ka nacionālā līmeņa regulējums paredz noteiktu valsts valodas zināšanu apjomu profesionālo pienākumu izpildei.

- Rezultatīvo rādītāju

Kā minēts iepriekš, uz ziņojuma izstrādes brīdi ir ierobežotas iespējas visaptveroši vērtēt integrācijas iznākumus, tsk. nodarbinātības kontekstā. Līdz ar to, sākotnējā efektivitātes mērījuma centrālais elements saistāms ar veiksmīgi nokārtotu VVPP un attiecīgi izsniegto apliecību skaitu. Pēc bāzes datu kategoriju tsk. rezultatīvo rādītāju noteikšanas, vienotas valodas apguves sistēmas izveides procesā iespējams definēt plašākus rezultatīvos rādītājus detalizētākam pasākumu efektivitātes mērījumam, ar mērķi identificēt izaicinājumus un potenciāli nepieciešamos pielāgojumus, lai nodrošinātu vajadzībām atbilstošu pakalpojuma nodrošināšanu. Piemēram, saistībā ar profesionālās ievirzes valodas apguves kursiem, neformālu valodas praktizēšanas iespēju nodrošināšanu utml.

- Izmaksas uz personu

Ņemot vērā, ka investīcijas valodas apguvē sastāda būtisku finansējuma apjomu (sk. tabulu nr. 2), nepieciešams vērtēt arī izmaksu izlietojuma efektivitāti. Izmaksas uz personu uz ziņojuma izstrādes brīdi, balstoties uz pieejamajiem datiem iespējams vērtēt dažādi. Piemēram, ņemot vērā: 1) izmaksas uz personu, kas uzsāk kursus, 2) izmaksas uz personu, kas pabeidz kursus, konstatējot cik lielā mērā pieaug izmaksas kontekstā ar atbirumu, 3) izmaksas uz personu, kas nokārto VVPP. Tādējādi iespējams konstatēt ieviesēju sniegtā pakalpojuma kvalitāti pret VVPP rezultātiem, kā arī ilgtermiņā plānot izmaksas, ņemot vērā to personu īpatsvaru, kas pārtrauc apmeklēt kursus. Līdzīgi kā bāzes vērtējumā, arī šajā kontekstā būtiski detalizēti vērtēt mērķgrupu specifiku un iepriekšējo zināšanu līmeni.

Ņemot vērā pieejamo datu apjomu un OECD rekomendācijas, PROVIDUS piedāvājums sākotnējam efektivitātes mērījumam saistīts ar:

- **izmaksām uz personu kursus uzsākot,**
- **izmaksām uz personu kursus pabeidzot,**

- **izmaksām uz personu, kārtojot VVPP.**³⁵

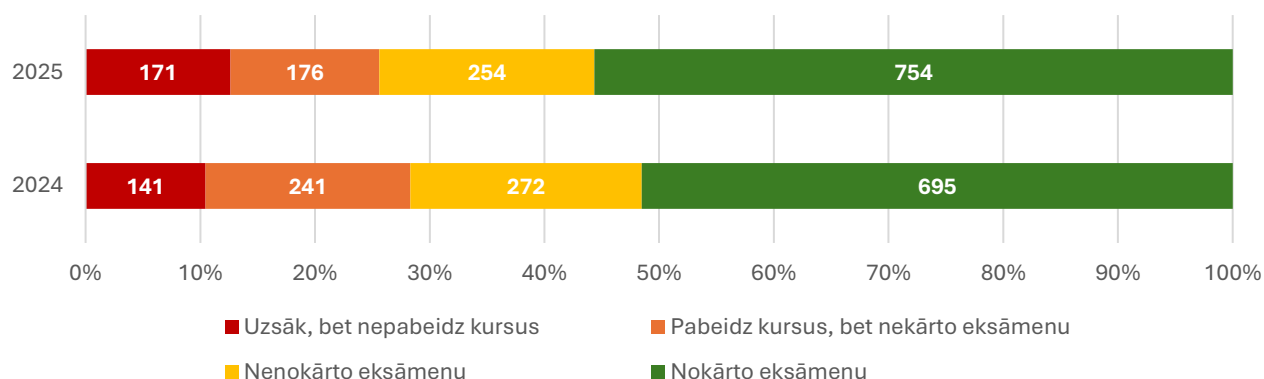
Domnīca PROVIDUS 2026. gada 30. aprīlī rīkoja diskusiju “Latvijas attīstības vektori: izaicinājumi vienotās latviešu valodas apguves sistēmas izveidē”³⁶, kuras ietvaros viens no centrālajiem jautājumiem bija saistīts ar kursu efektivitātes mērīšanu saistītiem izaicinājumiem. Diskusijā aplūkoti jautājumi ietvēra datu pieejamību, savienojamību un apspriedi par izmaksu konstatāciju un resursu pārvaldības jautājumiem. Ņemot vērā diskusiju rezultātus, PROVIDUS aicināja valodas apguves pakalpojuma sniegšanā iesaistītas puses precizēt jau sniegtos datus un papildus tika pieprasīti ar eksamināciju saistītie dati VIAA. Uz ziņojuma izstrādes brīdi faktiski identificējami eksaminācijas iznākumi un provizorisks izmaksu aprēķins. Iegūtie dati liecina, ka daļa kursu dalībnieku atkrīt jau apguves sākumposmā. Precīzāk, pielikumos nr. 1,2,3 un 4 redzams, ka īpaši zems personu īpatsvars, kas pieteicās mācībām, bet nepieteicās eksāmenam vērojams SIFursos 2024.g., kur 2025. g. pēc izmaiņām projektu konkursa nolikumā identificēts ievērojams pieaugums visos līmeņos, izņemot A1. NVAursos eksāmenu nekārtojušo personu skaits saglabājās aptuveni 30-35% robežās, ar lielāku nekārtojušo īpatsvaru C2 līmenī bezdarba riskam pakļauto personu grupā.

Salīdzinot ar citiem pakalpojuma nodrošinātājiem, NVA latviešu valodasursos personu īpatsvars, kas pabeidzursos un kārto eksāmenu (grafiks nr. 14), ir vidēji 50-55% 2024. un 2025.g.ursos uzsāk un nepabeidz, vai arīursos pabeidz, bet nekārto eksāmenu vidēji 25-30%. PMIF personu skaits, kas nepabeidzaursos 2024. un 2025. g. sastāda aptuveni 30-40%, kur būtiska daļa nekārtoja VVPP (grafiks nr. 15). SIF 2024. g. ievērojama daļaursos pabeidza, bet nekārtoja eksāmenu, izteikts VVPP kārtoāju skaita pieaugums redzams 2025. g., kur eksāmenam tika reģistrēti vairāk nekā 70% no kursu dalībniekiem (grafiks nr.16). Šajā kontekstā gan būtiski norādīt, ka pakalpojumus saņem atšķirīgas mērķgrupas. OECD rekomendācijās mērķgrupas specifikas vērtējums ir viens no faktoriem, kas jāņem vērā, veicot bāzes u.c. novērtējumus.

³⁵ Šajā kategorijā precīzi vērtēt izmaksas ne vienmēr ir iespējams, ņemot vērā datu ieguves sadrumstalotību dažādu pakalpojuma nodrošināšanā iesaistīto pušu starpā.

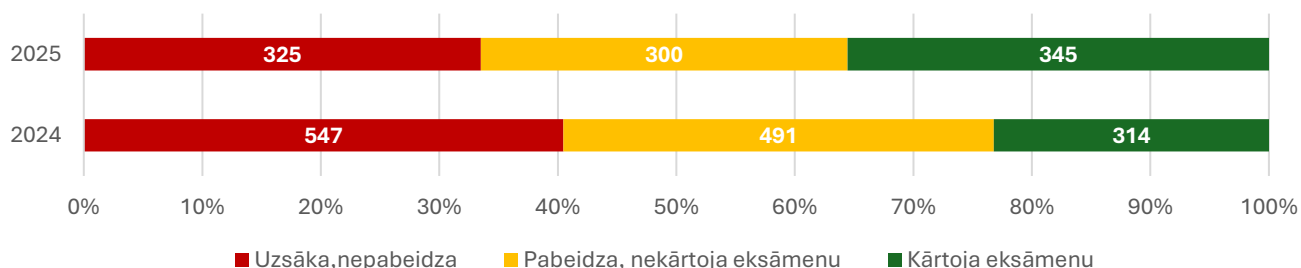
³⁶ PROVIDUS (2026). Diskusija “Latvijas attīstības vektori: izaicinājumi vienotās latviešu valodas apguves sistēmas izveidē”. Pieejams: <https://providus.lv/raksti/diskusija-latvijas-attistibas-vektori-izaicinajumi-vienotas-latviesu-valodas-apguves-sistemas-izveide/>

NVA latviešu valodas kursi - īpatsvars, kas uzsāk, pabeidz un nokārto VVPP

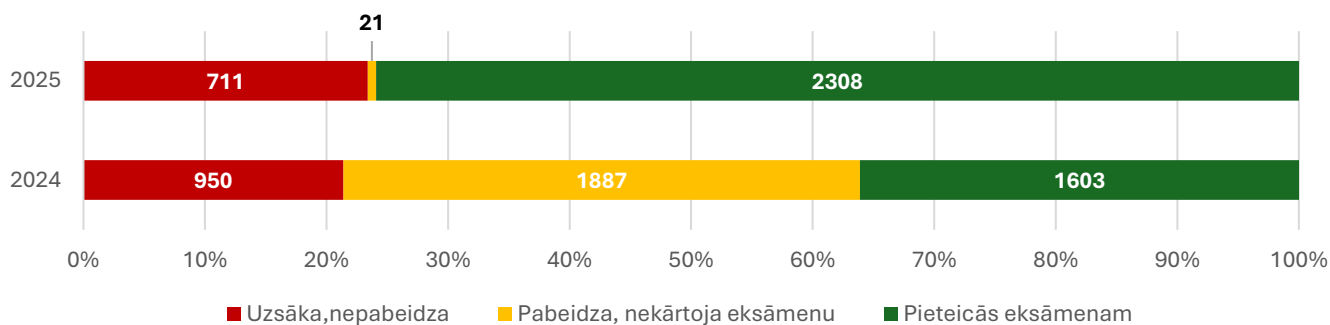
Grafiks nr.14. Personu īpatsvars, kas uzsāk, pabeidz un kārtā VVPP NVA kursus. Avots: NVA sniegtie dati pēc PROVIDUS pieprasījuma.

PMIF latviešu valodas kursi - īpatsvars, kas uzsāk, pabeidz un kārtā VVPP

Grafiks nr. 15. Personu īpatsvars, kas uzsāk, pabeidz un kārtā VVPP PMIF kursus. Avots: KM sniegtie dati pēc PROVIDUS pieprasījuma.

SIF latviešu valodas kursi - īpatsvars, kas uzsāk, pabeidz un reģistrējas VVPP

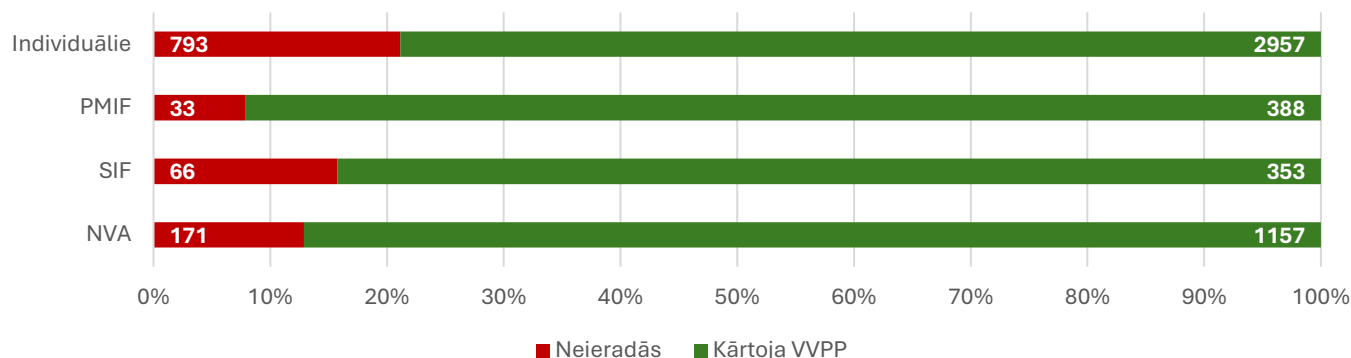

Grafiks nr. 16. Personu īpatsvars, kas uzsāk, pabeidz un tiek reģistrēti VVPP SIF kursus. Avots: SIF sniegtie dati pēc PROVIDUS pieprasījuma.

Grafikos nr. 14., 15. un 16. redzamas izteiktas atšķirības eksāmenu kārtujošo personu īpatsvara kontekstā. NVA piedāvāto kursu ietvaros eksāmenu kārtujošu īpatsvars 2024. g. salīdzinot ar 2025. g. saglabājās stabils, kamēr SIF vērojamas būtiskas atšķirības gan savstarpēji salīdzinot 2024. un 2025. g., gan SIF datus salīdzinot ar VIAA sniegto informāciju par VVPP kārtujošo skaitu, kas pieteikti pēc SIF valodas kursiem (sk. grafikus nr. 16., 17. un 18). Šie dati liecina par normatīvā regulējuma nevienmērīgumu, kas saistāms ar atbalsta pasākumu plānošanu pagaidu regulējuma ietvarā un *faktiskā krīzes režīmā*, kā arī datu ieguves fragmentāciju un koordinācijas algoritmu trūkumu iesaistīto pušu starpā.

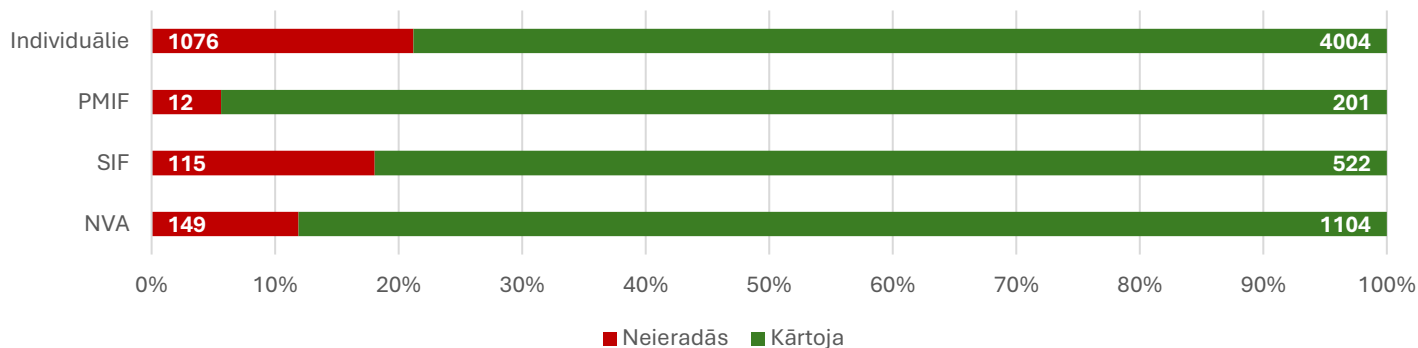
Saistībā ar Valsts valodas prasmes pārbaudi (VVPP) rezultātiem, detalizētākus datus pēc PROVIDUS pieprasījuma sniedza VIAA. Uz eksāmenu pēc kursu noslēgšanas neieradās vidēji 10-20% personu pēc SIF un NVA kursu noslēgšanas, taču lielākais atbiruma īpatsvars šajās kategorijās ir individuāli reģistrētajām personām (grafiki nr. 17 un 18).

Personu īpatsvars, kas pēc reģistrācijas VVPP kārtāja/neieradās 2024

Grafiks nr. 17. Personu īpatsvars, kas reģistrēti VVPP, neieradās uz eksāmenu/kārtoja eksāmenu 2024. gadā. Avots: VIAA sniegtie dati pēc PROVIDUS pieprasījuma.

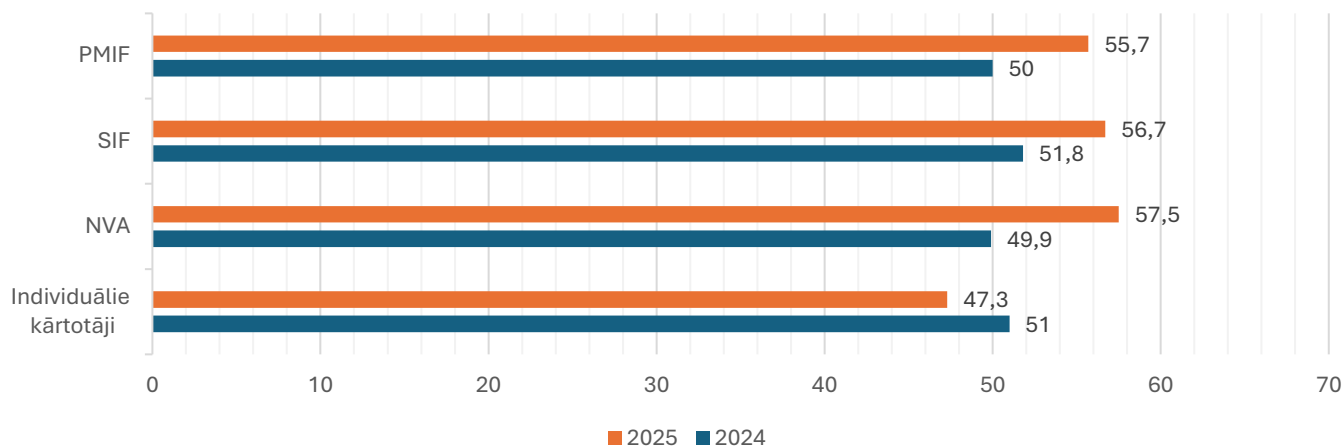
Personu īpatsvars, kas pēc reģistrācijas VVPP kārtāja/neieradās 2025

Grafiks nr. 18. Personu īpatsvars, kas reģistrēti VVPP, neieradās uz eksāmenu/kārtoja eksāmenu 2025. gadā. Avots: VIAA sniegtie dati pēc PROVIDUS pieprasījuma.

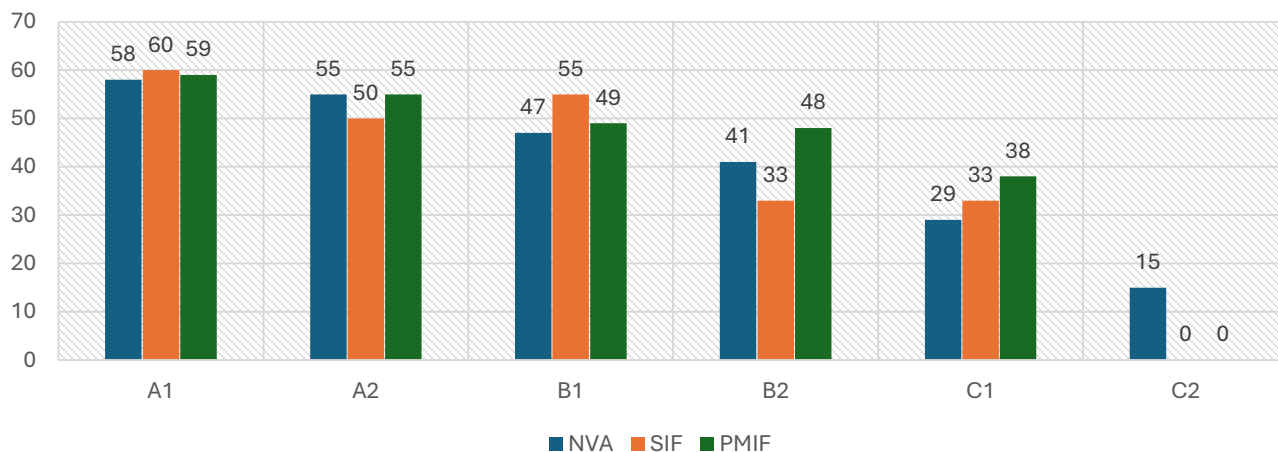
Eksāmenu nokārtojušo īpatsvars (grafiks nr. 19) liecina par līdzīgu VVPP nokārtojušo sadalījumu grupās. Redzams, ka vidēji 2024. un 2025. gadā eksāmenu sekmīgi nokārtoja aptuveni 50-60%, ar nedaudz labākiem rezultātiem 2025.g. VIAA sniegtā informācija liecina, ka aptuveni 10% atšķirība starp individuālajiem VVPP kārtotājiem un tiem, kas mācībām saņēmuši publisko finansējumu, saistīta ar lielāku personu īpatsvaru, kas VVPP kārtot C1 un C2 līmeņos, kuros sekmība ir zemāka, kas redzams grafikā nr. 20.

VVPP sekmīgi nokārtojušo īpatsvars (%) 2024. un 2025. gadā

Grafiks nr. 19. Personu īpatsvars, kas sekmīgi nokārtoja VVPP 2024. un 2025.g. Avots: VIAA sniegtie dati pēc PROVIDUS pieprasījuma.

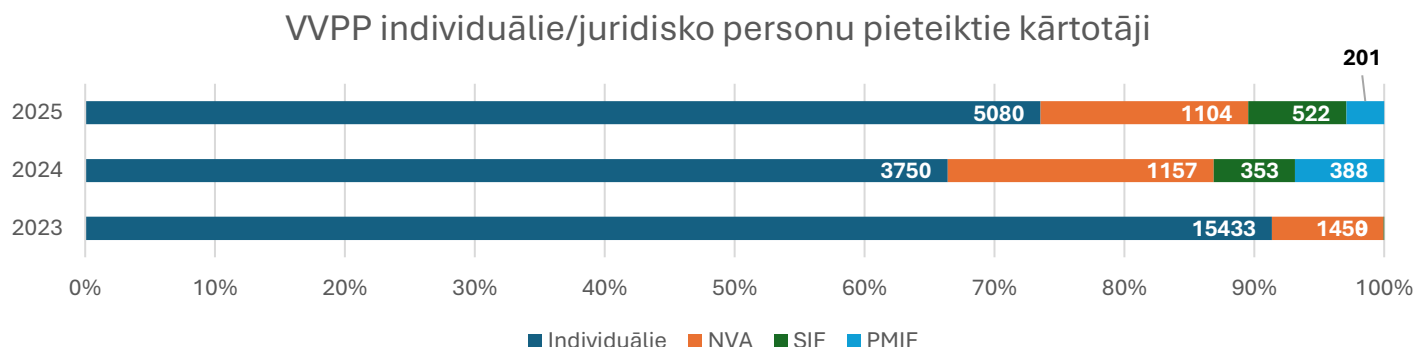
Personu īpatsvars (%), kas nokārtoja eksāmenu valodas līmeņos 2024. un 2025.g. kopā*

Grafiks nr. 20. Personu īpatsvars, kas sekmīgi nokārtoja VVPP 2024. un 2025.g kopā valodas līmeņos. Avots: VIAA sniegtie dati pēc PROVIDUS pieprasījuma. *SIF un PMIFursos nebija kārtotāju C2 līmenī.

Grafikos nr. 19 un 20 apkopotie dati liecina, ka trīs valodas apguves sistēmās ar dažādiem finansēšanas algoritmiem rezultāti ieviesēju starpā ir relatīvi līdzīgi, veiksmīgi VVPP nokārtojot aptuveni 50% gadījumu.

Grafikā nr. 21 redzams individuāli pieteikušos VVPP kārtotāju skaits pret juridisko personu pieteiktajiem, kur VVPP kārtotāji valodu apguva publiski finansētajosursos. Dati liecina par to, ka lielākā daļa VVPP kārtotāji piesakoties individuāli, līdz ar to, no pieejamajiem datiem iespējams pieņemt, ka lielākā daļa valodas apguvi īstenoja par privātiem līdzekļiem. Kopā posmā no 2023. līdz 2025. gadam individuāli reģistrēto personu skaits VVPP bija 24 263, ar izteikti augstāku skaitu 2023. gadā (15 433), no kuriem 80% bija Krievijas pilsoņi, kas reģistrējās A2 pakāpes kārtošanai saistībā ar Imigrācijas likuma grozījumiem 2022. gadā.³⁷ Juridisko personu pieteikto personu skaits VVPP ir mazāks – posmā no 2023.-2025. NVA kursu īstenoņāji pieteica 3711 personas, SIF 884 un PMIF 589.³⁸

Grafiks nr. 21. dažādu grupu VVPP reģistrēto personu sadalījums pēc pieteicēja 2023-2025.g. Avots: VIAA sniegtie dati pēc PROVIDUS pieprasījuma.

Pieņemot, ka individuālie kārtotāji lielākajā daļā gadījumu apguvuši kursus par privātajiem līdzekļiem (precīzi dati nav pieejami), iespējams aprēķināt latviešu valodas apguves tirgus apjoma aplēsi. 2025.g. individuālo kārtotāju īpatsvars ir 74% un juridiski pieteikto personu ir 26%. Publiski finansēto kursu izmaksas 2025.g. bija 3 823 578 EUR,³⁹ (sk. tabulu nr. 2). Kopumā no publiski finansētajiem kursiem VVPP tika pieteiktas 1827 personas. Lai viena persona par publisko finansējumu *nokļūtu līdz VVPP*, faktiskās izmaksas 2025. g. bija 2093 EUR, vadoties pēc VIAA u.c. iestāžu sniegtajiem datiem par publisko finansējumu kursiem un juridisko personu (publiski finansēto kursu ieviesēju) pieteikto personu skaitu.

³⁷ 2022. gadā tika pieņemti grozījumi Imigrācijas likumā, kas paredzēja pāreju uz ES pastāvīgā iedzīvotāja statusu un nepieciešamību apliecināt valsts valodas apguvi A2 līmenī. Avots: Saeima (2023). Grozījumi imigrācijas likumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/340935-grozijumi-imigracijas-likuma>

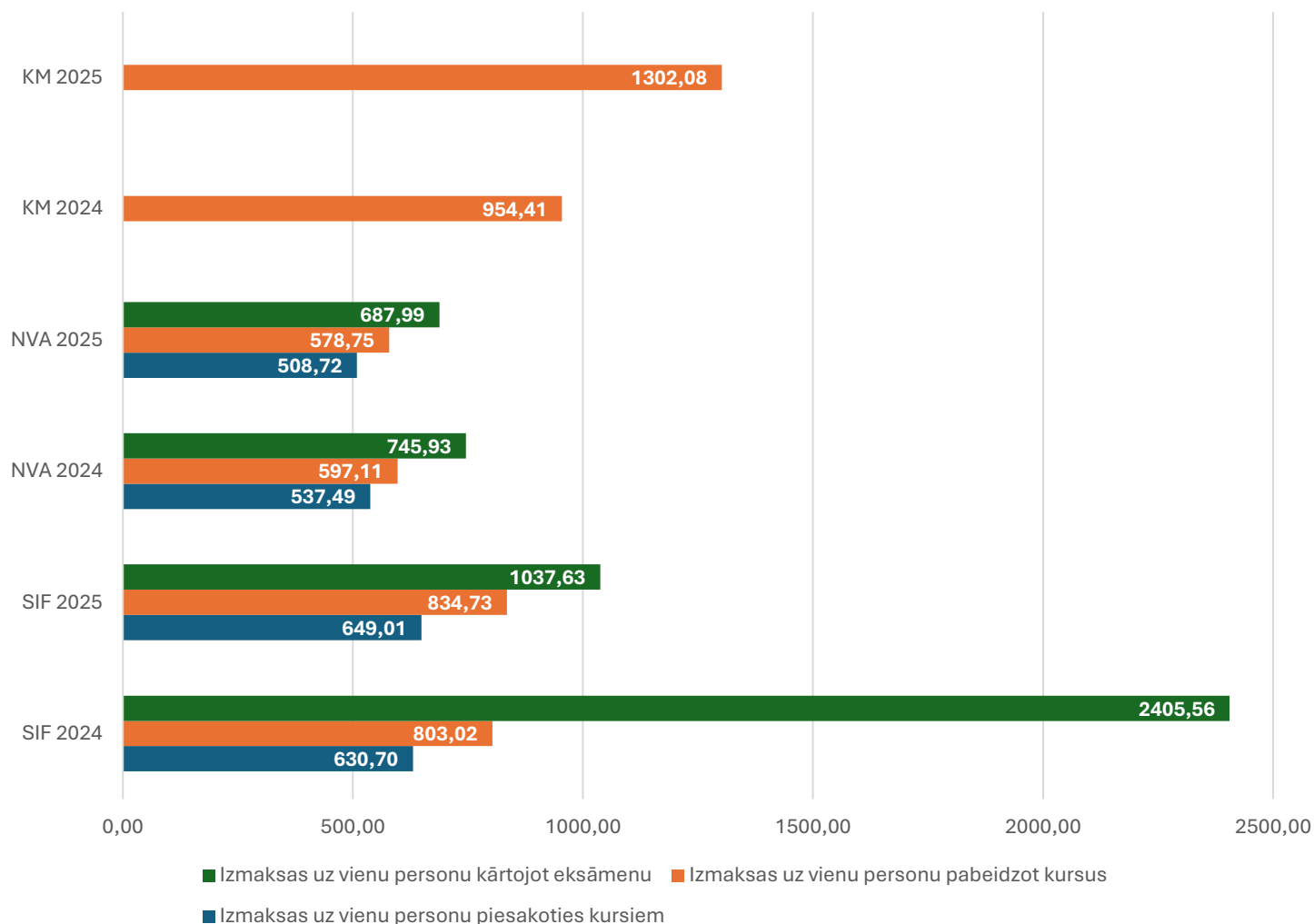
³⁸ VIAA sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma.

³⁹ KM datus par PMIF kursu izmaksām sniedza kopā par 2024. un 2025. g. Veicot aprēķinu pieņemts, ka katrā gadā izmaksas bija vienādas.

Aplēsei pieņemts, ka par privātajiem līdzekļiem finansēto kursu izmaksas vidēji uz vienu VVPP ir tādas pašas, kā no publiskā finansējuma apmaksātajiem kursiem, kuru rezultātā personai ir iespēja kārtot VVPP. Attiecīgi varam aplēst, ka 2025. g. ar 5080 kārtotajām VVPP saistāmas kopējas valodas apmācības izmaksas apmēram 10,6 milj. EUR apmērā. Tātad, aptuvenais ar VVPP iegūšanu saistīto latviešu valodas apmācību tirgus apjoms Latvijā ir 14.5 milj. EUR.

Aplēses kontekstā iezīmējami vairāki izaicinājumi. Ņemot vērā starpresoru koordinācijas trūkumu datu apmaiņas kontekstā, daļa no individuālajiem kārtotajiem apguvuši publiski finansētos kursus. Ņemot vērā, ka daļā no piedāvājuma VVPP kārtošana nav noteikta kā obligāta, kā arī daļa personu neierodas uz VVPP.

Aprēķins par izmaksām uz personu, EUR

Grafiks nr. 22. Aprēķins par valodas kursu izmaksām uz personu NVA, SIF un KM administrētajos latviešu valodasursos. Avots: PROVIDUS aprēķins, balstoties uz NVA, SIF un KM sniegto informāciju.

No ziņojuma vajadzībām iegūtās informācijas bija iespējams konstatēt faktiskās izmaksas uz personu SIF, KM un NVA piedāvātajosursos. PROVIDUS veiktā aprēķina ietvaros aplūkotas trīs kategorijas, ilustrējot aptuveno izmaksu pieauguma dinamiku personām piesakoties kursiem, tos noslēdzot un piesakoties vai kārtojot VVPP. Aprēķina mērķis ir sniegt priekšstatu par aptuvenajām izmaksām no publiskajiem līdzekļiem, kas veltītas tam, lai persona, piemēram, nokārtotu VVPP. Grafikā nr. 22 redzamas izmaksu pieauguma projekcijas katrā no kategorijām. Aprēķina rezultāti norāda uz to, ka SIF kursu izmaksas uz personu ir lielākas, nekā NVA, ar izteikti lielākām izmaksām 2024. gadā pretstatot eksāmenam pieteikušos personu skaitu pret kopējām izmaksām. KM sniegtie dati izmaksas uz personu ļāva aprēķināt aptuvenās izmaksas, kas veltītas tam, lai persona kursus pabeigtu, uzrādot augstākas izmaksas nekā SIF un NVA. **PROVIDUS veiktais aprēķins par izmaksām uz personu uzskatāms par aplēsi.** Īpaši kontekstā ar KM datiem, kur dati par kursu izmaksām sniegti par 2024. un 2025. gadu kopā. Veicot aprēķinu tiek pieņemts, ka divi maksājumi 30% apmērā valodas apguves pakalpojumu sniedzējiem ir vienādi, tāpēc nevar tikt uzskatīti par pilnībā precīziem. Līdzīgi SIF un NVA izmaksu aprēķinā – kopējās kursu izmaksas tiek pretstatītas personu skaitam dažādās valodas apguves kursu kategorijās: personas, kas uzsāk kursus, personas, kas pabeidz kursus un personas, kas kārto (NVA datu apkopojuma veids)/ piesakās (SIF datu apkopojuma veids) eksāmenam. Šajā aprēķinā nav atņemtas potenciālās kursu administrēšanas un tehniskā nodrošinājuma izmaksas.

Lai gan grafikā nr. 22 redzamais aprēķins uzskatāms par aplēsi, tas ilustrē izmaksu pieauguma projekciju un to, kā pieaug izmaksu apjoms gadījumā, ja rezultatīvais rādītājs ir VVPP kārtošana. Papildus, faktiski iespējams identificēt izmaksas, kas radušās nevienmērīga pagaidu normatīvā regulējuma apstākļos. No efektivitātes viedokļa nepieciešams skaidri definēt sasniegamo rezultātu, noteikt vienotu finansēšanas kārtību un pēc vienota algoritma veikt datu ieguvu. Vienota un pārskatāma datu ieguves infrastruktūra ļaus skaidrāk identificēt atšķirības dažādu mērķgrupu starpā, ļaujot identificēt mērķgrupām specifisku risinājumu izveidi.

Domnīca PROVIDUS diskusijas “Latvijas attīstības vektori: izaicinājumi vienotās latviešu valodas apguves sistēmas izveidē”⁴⁰ ietvaros viens no jautājumiem, kas iesaistīto pušu starpā izraisīja domstarpības, bija saistīts ar veikto kursu izmaksu aprēķinu uz vienu personu. Sekojoši, PROVIDUS aicināja valodas apguves pakalpojuma nodrošināšanā iesaistās puses precizēt datus par kursu izmaksām uz personu. Visaptverošus datus sniedza NVA, kur iestādes veiktais aprēķins uz personu valsts valodas apguves kursiem bezdarbniekiem un darba meklētājiem bija **484,44 EUR 2024. gadā** un **503,54 EUR 2025.**

⁴⁰ PROVIDUS (2026). Diskusija “Latvijas attīstības vektori: izaicinājumi vienotās latviešu valodas apguves sistēmas izveidē”. Pieejams: <https://providus.lv/raksti/diskusija-latvijas-attistibas-vektori-izaicinajumi-vienotas-latviesu-valodas-apguves-sistemas-izveide/>

gadā. Valsts valodas apguves kursi bezdarba riskam pakļautām personām bija **325,46 EUR** 2024. gadā un **319,75 EUR** 2025. gadā. Visaptverošam un precīzam izmaksu salīdzinājumam būtu nepieciešams arī KM un SIF veikts aprēķins kursu izmaksām uz personu un vienots datu ieguves un analīzes mehānisms efektivitātes un kvalitātes vērtēšanai.

IZM konceptuālā ziņojuma vadlīnijās par publiski finansētu latviešu valodas mācību organizēšanu un īstenošanu pieaugušajiem neformālajā izglītībā norādīts, ka Valsts valodas prasmes pārbaude tiktu kārtota visās mācību grupās, izņemot A0 līmeni, tādējādi paplašinot šobrīd esošo mērķgrupas tvērumu, kam šāda prasība noteikta.⁴¹ Līdz ar to, faktiski tiktu noteikta vienota prasība kārtot VVPP, taču kā rāda PROVIDUS veiktais aprēķins grafikā nr. 22, būtiski ņemt vērā mērķgrupu vajadzības, lai iespējami mazinātu personu atbirumu kursu apguves laikā.

Kopumā NVA, SIF un KM sniegto valsts valodas pakalpojumu nodrošināšanai izlietotais finansējums (neieskaitot valodas apguvi reemigrantiem) sastāda **9 172 470,61 EUR**. Šos kursus pabeigušo personu skaits attiecīgajā periodā bija **11 413**, no kuriem valsts valodas pārbaudi kārtoja **3725** personas. **No šī skaita valsts valodas prasmes pārbaudi sekmīgi nokārtoja vidēji 51% 2024. gadā un 57% 2025. gadā.** Ņemot vērā, ka Valsts valodas pārbaude ir viens no centrālajiem instrumentiem, ar kura palīdzību iespējams vērtēt jauniebraucēju valodas apguves līmeni un iespējas iekļauties darba tirgū un sabiedriskajā dzīvē, būtiski **veicināt valodas apguves pakalpojumu kvalitāti** un noteikt vienotus kritērijus eksaminācijas prasībām dažādu finansējuma pārvaldītāju starpā. No integrācijas iznākumu viedokļa, aptuvenais publiskā finansējuma izlietojums **9,2** milj. EUR apmērā, nodrošina konstatējamus integrācijas iznākumus (iespēja iekļauties darba tirgū atbilstoši noteikumiem par valsts valodas prasmēm)⁴² nedaudz vairāk nekā diviem tūkstošiem personu 2024.-2025.g. periodā. Aprēķins balstās SIF, NVA, KM un pašvaldību sniegtajos datos.

Detalizētākam efektivitātes mērījumam nepieciešams ņemt vērā tādus faktorus, kā atšķirīgas mērķgrupas dažādu pakalpojumu sniedzēju starpā, atšķirīgus sekmības līmeņus, salīdzinot VVPP rezultātus, piemēram, A1 un C2 līmeņos, utml. Taču, veidojot vienotu

⁴¹ Izglītības un zinātnes ministrija (2026). Konceptuālais ziņojums "Par risinājumu institucionālās un kompetenču sadrumstalotības novēršanai valsts valodas apguvē pieaugušajiem". (versija pieņemta MK 21.07.2026.) Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/c85de0d1-0691-4d6b-8aff-049612b0beb5

⁴² Ministru kabinets (2023). Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu, valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/330669-noteikumi-par-valsts-valodas-zinasanu-apjomu-un-valsts-valodas-prasmes-parbaudes-kartibu>

valodas apguves sistēmu, īpaši būtiski ir veidot vienotu datu ieguves algoritmu, kas saistīts ar pakalpojuma rezultātu, šajā gadījumā VVPP rezultātiem.

4. Situācija pašvaldībās

Veicot izpēti, PROVIDUS datus par sniegtajiem latviešu valodas apguves pakalpojumiem apkopoja datus no pašvaldībām. Tika saņemti dati no Jēkabpils novada, Ogres novada, Jelgavas valstspilsētas, Jūrmalas valstspilsētas, Liepājas valstspilsētas, Rēzeknes valstspilsētas, Rīgas valstspilsētas un Daugavpils valstspilsētas.

Iegūtie dati liecina, ka Jēkabpils novada, Rēzeknes valstspilsētas un Ogres novada pašvaldībās netiek nodrošināti latviešu valodas kursi par pašvaldības līdzekļiem, bet pieejami SIF vai NVA sniegtie pakalpojumi. Pašvaldībās, kuras sniedz valodas apguves pakalpojumus, piedāvājums ir fragmentēts, pašvaldībai pielāgojoties situācijai vietējā līmenī. Pašvaldībās sniegto valodas pakalpojumu veidi redzami tabulā nr. 23.

Sniegtie valodas apguves pakalpojumi	Pašvaldības
Latviešu valodas kursi	Rīga, Jūrmala, Daugavpils, Jelgava
Neformālas valodas prasmju pilnveides aktivitātes, sarunvalodas pilnveide, valodu klubi	Liepāja, Ventspils
Par pašvaldības finansējumu netiek sniegti valodas apguves pakalpojumi	Ogre, Rēzeknes valstspilsēta, Jēkabpils

Tabula nr. 23. Latviešu valodas apguves pakalpojumu piedāvājums pašvaldībās. Avots: PROVIDUS apkopojums, balstoties uz Jelgavas valstspilsētas, Jūrmalas valstspilsētas, Liepājas valstspilsētas, Rīgas valstspilsētas un Daugavpils valstspilsētas pašvaldību sniegto informāciju.

Analizējot pašvaldību sniegto piedāvājumu identificēti mērķēti pasākumi, piemēram kursi, kas prioritāri piedāvāti pašvaldības iedzīvotājiem, kas vēlas iegūt LR pilsonību, reemigrantiem un vecākiem, kuriem ir skolas vecuma bērni Daugavpilī, vai “valodas kafejnīcas” Ventspilī, izmantojot bibliotēku resursus un piesaistot brīvprātīgos. Mērķēti valodas apguves pasākumi īstenoti pedagogiem Jelgavā un latviešu valodas sarunvalodas pilnveides aktivitātes Liepājā. Formāli latviešu valodas kursi A un B līmeņos tiek īstenoti Jūrmalas un Rīgas valstspilsētu pašvaldībās, kas piedāvāti pašvaldības iedzīvotājiem.

Pašvaldībās sniegto valodas apguves pakalpojumu kopums liecina par to atbalsta funkciju valsts līmenī sniegtajiem valodas apguves pakalpojumiem. Tie kombinēti ar neformālām aktivitātēm vai pašvaldību finansētiem kursiem, pielāgojoties situācijai un iedzīvotāju vajadzībām vietējā līmenī. Lai gan daļa pašvaldību īsteno gan formālus valodas apguves kursus, gan neformālas aktivitātes (piemēram, “valodas kafejnīcas”, prasmju pilnveides aktivitātes), to loma IZM konceptuālajā ziņojumā nav detalizēti analizēta, kā arī nav norādīts, vai pašvaldībām pieejamie dati par to sniegtajiem pakalpojumiem tiks iekļauti, piemēram, datu analizē. Datus no pašvaldībām būtiski iegūt, lai rastu pilnīgu un vienotu priekšstatu par valstī sniegtajiem latviešu valodas apguves pasākumiem.

2024. gadā pašvaldības latviešu valodas apguvei no sava budžeta segušas izmaksas 172 464 EUR apmērā, visvairāk Rīgā.

2025. gadā valodas apguvei minētās pašvaldības izlietoja 183 326 EUR (sk. tabulu nr. 2).

No pašvaldību sniegtajiem datiem bija iespējams veikt aplēsi par izmaksām uz personu, ietverot personu skaitu, kas uzsāk/ir iesaistītasursos Rīgas un Jūrmalas valstspilsētu pašvaldībās. Aprēķins veikts, vadoties pēc tās pašas formulas, kas pielietota, lai veidotu izmaksu projekciju SIF, NVA un KM kursiem. Izveidotā izmaksu aplēse norāda uz izteiktu izmaksu pieaugumu Jūrmalas pašvaldībā 2025. gadā (grafiks nr. 24). Tabulā nr. 25 redzams,

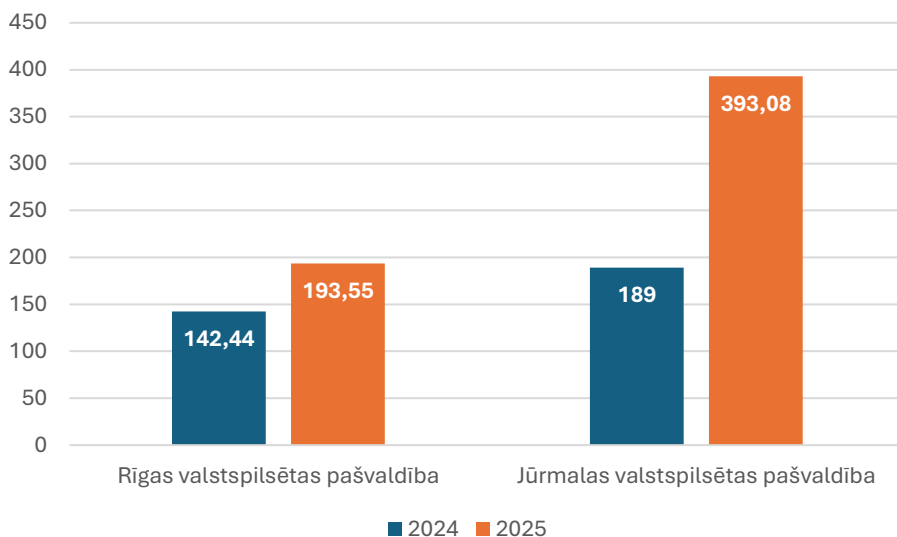
ka, salīdzinot ar Rīgas valstspilsētu, Jūrmalā valodas apguves pakalpojuma saņēmēju skaits

Pašvaldība	2024. gads	2025. gads
Rīgas valstspilsēta (personu skaitsursos)	913	766
Jūrmalas valstspilsēta (personu skaits, kas uzsākdalībuursos)	60	29

Tabula nr. 25. Personu skaits, kas piedalās latviešu valodasursos Rīgas un Jūrmalas valstspilsētu pašvaldībās. Avots: PROVIDUS apkopojums, balstoties uz Rīgas un Jūrmalas valstspilsētu pašvaldību sniegto informāciju.

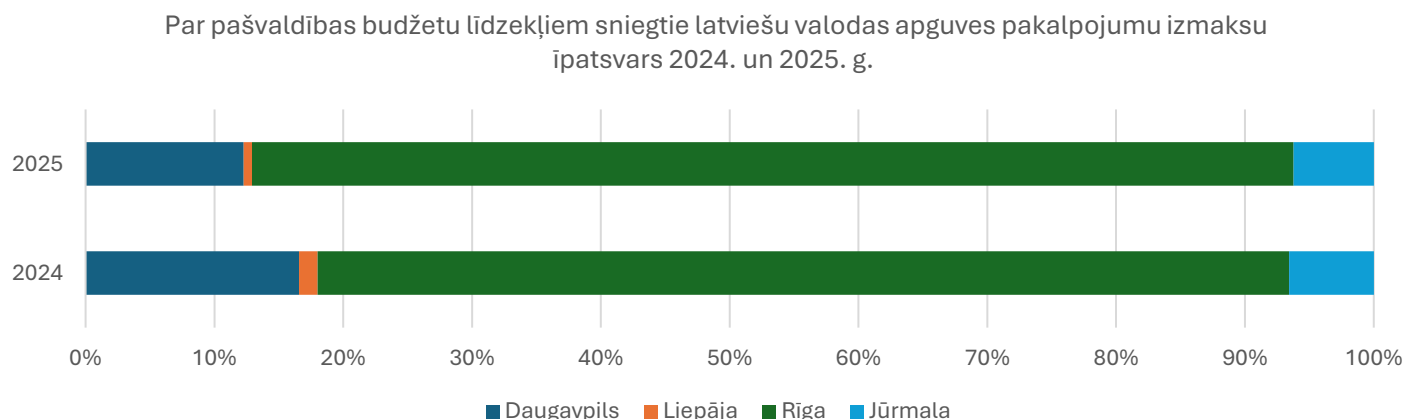
ir ievērojami mazāks, īpaši 2025. gadā. Tomēr būtiski norādīt, ka arī šajā kontekstā salīdzinājums ir nevienmērīgs, jo Jūrmalas valstspilsētā tiek konstatēts personu skaits, kas uzsāk mācības un pabeidz kursus, kamēr Rīgā norādīts personu skaits, ar kurām noslēgta vienošanās par dalībuursos.

Izmaksas uz personu, latviešu valodaskursi pašvaldībās, EUR

Grafiks nr. 24. Latviešu valodas kursu izmaksas uz personu Jūrmalas un Rīgas valstspilsētu pašvaldībās. Avots: PROVIDUS aprēķins, balstoties uz Jūrmalas un Rīgas valstspilsētu pašvaldību sniegto informāciju.

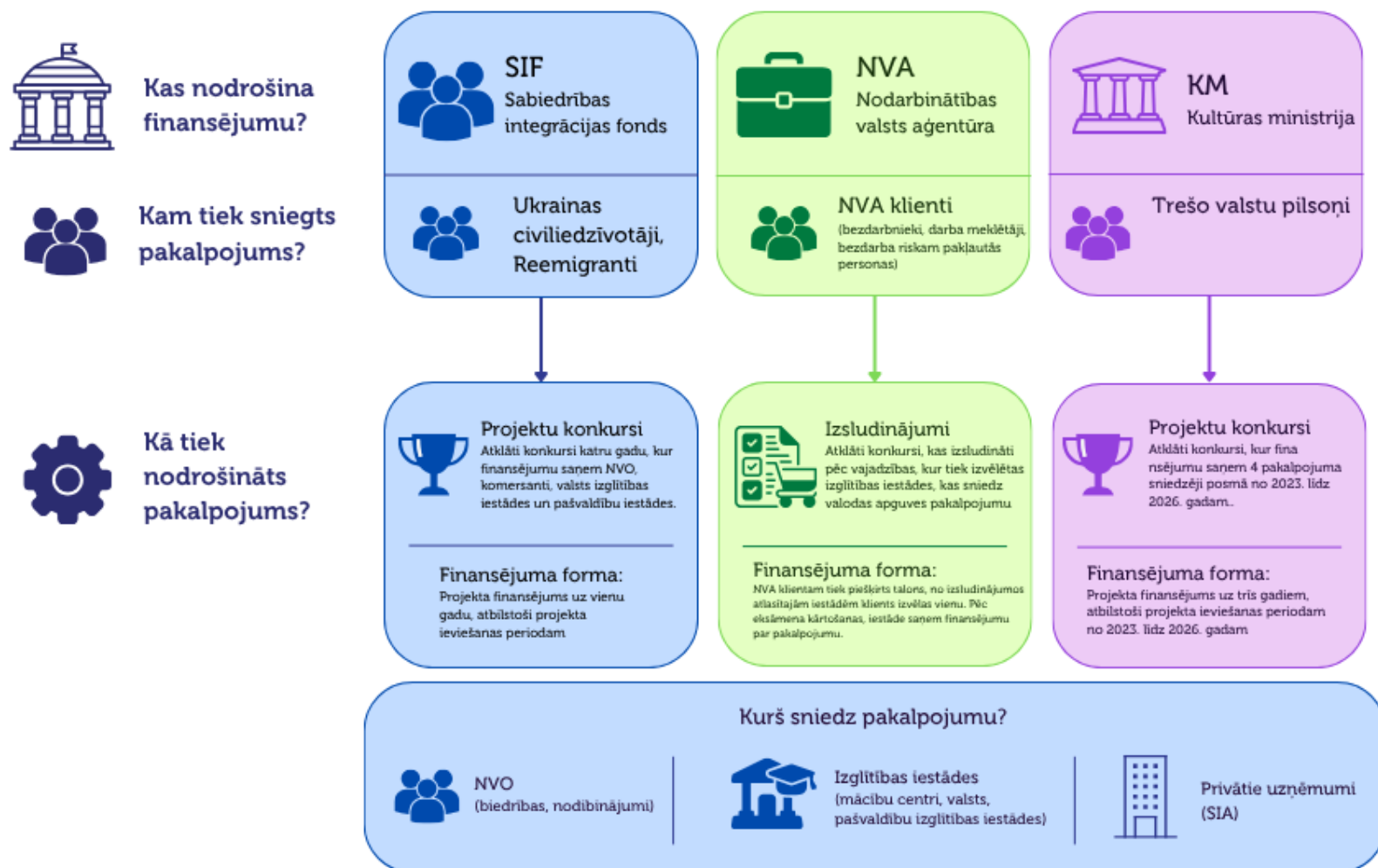
Kā minēts iepriekš valodas apguves atbalsta aktivitātes tiek īstenotas arī vietējā līmenī. Izpētes ietvaros tika noskaidrots, ka latviešu valodas kursus par pašvaldības finansējumu nodrošina Rīgā, Jūrmalā, Daugavpilī un Jelgavā taču finansējums atbalsta aktivitātēm nodrošināts arī Daugavpilī un Liepājā. Lielākais finansējuma īpatsvars valodas apguvei nodrošināts Rīgā.

Grafiks nr. 26. Personu īpatsvars, kas piedalās latviešu valodasursos Rīgas un Jūrmalas valstspilsētu pašvaldībās. Avots: PROVIDUS apkopojums, balstoties uz Rīgas un Jūrmalas valstspilsētu pašvaldību sniegto informāciju.

Esošajā latviešu valodas apguves sistēmā pašvaldības iekļautas tikai daļēji, ņemot vērā, ka SIF datubāzēs apkopoti dati tikai par Rīgas valstspilsētas pašvaldību.⁴³ Grafikā nr. 27 redzams, ka pašvaldību īstenotās aktivitātes atrodas ārpus esošās nacionālā līmeņa sistēmas. Lai gan daļa pašvaldību īsteno latviešu valodas apguves kursus, tās faktiski veic atbalsta funkciju un uz ziņojuma izstrādes brīdi nav skaidri definētu sadarbības algoritmu vietējā un nacionālā līmeņa iestāžu starpā.

⁴³ SIF sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma.

Grafiks nr. 27. Latviešu valodas pakalpojumu sniegšanas ilustrācija. Avots: PROVIDUS apkopojums.

5. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedoklis

Izpētes ietvaros tika veikta pilsoniskās sabiedrības organizāciju (turpmāk: organizācijas) aptauja, uzrunājot organizācijas, kuras iesaistītas valodas apguves atbalsta nodrošināšanā. Aptaujā piedalījās 7 organizācijas, kas sniedz atbalstu jauniebraucējiem, to skaitā nodrošina latviešu valodas apguves pakalpojumus.

Pieejamība un atbilstība vajadzībām

Aptaujas rezultāti liecina par strukturālām nepilnībām pieejamībā: 6 no 7 organizācijām norādīja, ka valodas apguves sistēma nav vienlīdz pieejama visām jauniebraucēju grupām. Tāpat 4 no 7 organizācijām uzskata, ka esošais kursu piedāvājums neatbilst mērķgrupu vajadzībām. Tiek identificēta nevienlīdzīga resursu sadale starp dažādām grupām- būtiski lielāks atbalsts ir pieejams Ukrainas civiliedzīvotājiem, kamēr citām grupām piekļuve kursiem ir ierobežota. Papildus konstatēts starpniekvalodu piedāvājuma trūkums, kas ierobežo efektīvu iesaisti mācību procesā.

Kapacitāte un kvalitāte

Organizācijas norāda uz nepietiekamu sistēmas kapacitāti, īpaši attiecībā uz cilvēkresursiem un mācību kvalitāti. Trūkst kvalificētu latviešu valodas kā svešvalodas pasniedzēju, kā arī vienotas pieejas pedagogu atalgojumam un profesionālajai pilnveidei. Nepietiekami ir arī mūsdienīgi, valsts prasībām (t.sk. 2026. gada programmu un pārbaudījumu) atbilstoši mācību materiāli, īpaši A2, B1 un B2 līmeņos. Kvalitātes problēmas izpaužas arī kā pārāk lielas mācību grupas, nepietiekama diferenciacija pēc spējām un bieža krievu valodas izmantošana kā starpniekvaloda, kas ne vienmēr ir piemērota visām mērķgrupām.

Pārvaldība un koordinācija

Būtiska sistēmiska problēma ir vienotas pārvaldības un koordinācijas trūkums. Pašlaik nepastāv centralizēta kursu plānošana, dalībnieku uzņemšana un uzraudzība, kā arī vienoti kvalitātes standarti. Tas rada sadrumstalotu piedāvājumu, neregulāru kursu pieejamību un pārrāvumus starp valodas līmeņiem (īpaši starp A un B līmeni), kas palēnina mācību progresu. Organizācijas uzsver nepieciešamību pēc integrētas sistēmas, kas koordinē visus iesaistītos – pakalpojumu sniedzējus un mācību dalībniekus –, kā arī nodrošina caurspīdīgu piekļuvi kursiem.

Finansējuma struktūra un ilgtspēja

Finansējums tiek identificēts kā nepietiekams un nevienmērīgi sadalīts. ES un valsts budžeta līdzekļi nespēj segt pieprasījumu, īpaši attiecībā uz trešo valstu pilsoņiem. Pieaugošās mācībspēku izmaksas vēl vairāk ierobežo sistēmas kapacitāti. Maksas kursi daudzām

mērķgrupām, īpaši starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, nav pieejami, kas padziļina nevienlīdzību piekļuvē valodas apguvei.

Iekļaušana un piekļuves barjeras

Sistēmā pastāv būtiskas iekļaušanas nepilnības. Latviešu valodas kursi nav pieejami Eiropas Savienības valstu pilsoņiem, un netiek pietiekami ņemtas vērā dažādas mācību vajadzības. Īpaši apgrūtināta piekļuve ir personām ar zemu izglītības līmeni vai bez latīņu alfabēta prasmēm. Papildus identificēts kultūratšķirību izpratnes trūkums mācību organizēšanā un īstenošanā.

Stratēģiskās attīstības vajadzības

Kopumā rezultāti norāda uz nepieciešamību pēc vienotas, koordinētas un uz rezultātiem vērstas valsts valodas apguves sistēmas. Šādai sistēmai būtu jāietver:

- vienoti kvalitātes standarti un mācību programmas,
- vienota koordinācija un uzraudzība,
- ilgtspējīgs un taisnīgs finansējuma modelis,
- mērķgrupām pielāgoti risinājumi (t.sk. starpniekvalodas un diferencētas mācību pieejas),
- skaidri noteikta prasība uzsākt valsts valodas apguvi jau pirmajā gadā pēc ierašanās.

Secinājumi

No integrācijas iznākumu viedokļa, aptuvenais publiskā finansējuma izlietojums nacionālā līmenī **9,2** milj. EUR apmērā, nodrošina konstatējamus integrācijas iznākumus (iespēja iekļauties darba tirgū atbilstoši noteikumiem par valsts valodas prasmēm, sekmīgi nokārtojot VVPP)⁴⁴ nedaudz vairāk nekā diviem tūkstošiem personu 2024.-2025.g. periodā. No izmaksu efektivitātes viedokļa nepieciešami uzlabojumi, īpaši saistībā ar konstatējamu integrācijas iznākumu sasniegšanu valodas apguves nodrošināšanā. No izmaksu efektivitātes viedokļa nepieciešami uzlabojumi gan integrācijas iznākumu definēšanā un sasniegšanā, gan apguves nodrošināšanā, iespējami mazinot atbirumu un veicinot VVPP kārtošanu.

Latviešu valodas apguves sistēma pašlaik vairāk reaģē uz krīzes situācijām, nevis ilgtermiņa migrācijas tendencēm. Finansējuma un kursu pieejamības struktūra galvenokārt veidota, reaģējot uz Ukrainas civiliedzīvotāju vajadzībām. Šāds finansējuma modelis, bez skaidri noteiktām prioritātēm rada riskus nevienlīdzīgām integrācijas iespējām dažādām jauniebraucēju grupām. Ņemot vērā migrācijas dinamiku, publiskā sistēma aptver aptuveni trešdaļu no faktiskā pieprasījuma pēc latviešu valodas apguves. Papildus, līdzšinējā sistēma vairāk orientēta uz kursu organizēšanu, nekā izmērāmu integrācijas iznākumu sasniegšanu – valsts valodas prasmes pārbaužu rezultāti liecina, ka būtiska problēma ir ne tikai sekmīgā eksāmena nokārtošanā, bet arī dalībnieku noturēšanāursos un līdz eksāmena nokārtošanai. Augstais individuālo eksāmenu kārtotāju īpatsvars liecina par to, ka publiski finansētie kursi nav vienīgais vai dominējošais valodas apguves ceļš – politikas veidošanas procesā būtiski ņemt vērā privāti organizēto mācību nozīmi.

Augstais VVPP individuāli pieteikušos skaits liecina, ka publiski finansētie kursi nav vienīgais vai dominējošais valodas apguves ceļš- procesā būtiski ņemt vērā privāti organizēto mācību nozīmi. Šobrīd privāti sniegto pakalpojumu nozīme nav ņemta vērā politikas plānošanas procesā.

Fragmentācija gan pakalpojumu pārvaldībā, gan sniegšanā.

Izpētes rezultāti atkārtoti apstiprina jau ilgstoši aktuālo jautājumu par latviešu valodas sistēmas fragmentāciju. Kursu pieejamība personai atkarīga no uzturēšanās iemesla, ar visplašāko kursu klāsta pieejamību Ukrainas civiliedzīvotājiem. Faktiski pastāv trīs paralēlas latviešu valodas apguves sistēmas, ar atšķirīgu pieejamību dažādām jauniebraucēju grupām, atšķirīgiem finansēšanas mehānismiem, pasākumu ieviešanas kārtību un izpildes

⁴⁴ Ministru kabinets (2023). Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu, valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/330669-noteikumi-par-valsts-valodas-zinasanu-apjomu-un-valsts-valodas-prasmes-parbaudes-kartibu>

mērījumiem. Līdz ar to, efektivitātes mērījumi ne tikai netiek veikti visaptveroši, bet precīzus mērījumus veikt nav iespējams, ņemot vērā savstarpēji atšķirīgus datu ieguves algoritmus un koordinācijas trūkumu iesaistīto pušu starpā. Papildus, uz ziņojuma izstrādes brīdī aktuālajā konceptā paredzēts veidot faktiski jaunus datu sistēmu moduļus.

Pieejamība publiski finansētiem kursiem ir nevienlīdzīga dažādām jauniebraucēju grupām. Trūkst skaidri definētu prioritāšu.

Iegūtie dati skaidri norāda uz to, ka lielākā finansējuma daļa tiek piešķirta latviešu valodas apguvei Ukrainas civiliedzīvotājiem, kas atbilstoši ir atbilstoši aktuālajai migrācijas dinamikai. Tomēr esošais finansējuma nodrošinājums ir galvenokārt bāzēts projektu pieejā, radot neskaidrības par finansējuma pieejamību vidējā un ilgtermiņā. Migrācijas dinamika pēdējo piecu gadu griezumā liecina par stabilu jauniebraucēju skaitu, kas Latvijā uzturas nodarbinātības un studiju nolūkos, taču nevienmērīga finansējuma pieejamības apstākļos nav skaidru indikāciju, ka esošie valodas apguves pasākumi ir vidējā un ilgtermiņā ir pielāgojami gan stabilai migrācijas dinamikai, gan iespējamām izmaiņām. Vairākas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas aptaujātas izpētes nolūkos, norāda uz nepietiekamu kursu pieejamību tām jauniebraucēju grupām, kas nav Ukrainas civiliedzīvotāji. Papildus, neskaidrība par finansējuma pieejamību Ukrainas civiliedzīvotājiem, var radīt spiedienu uz citiem valodas apguves pakalpojumiem (piemēram, pašvaldībās, vai PMIF sniegtajiem kursiem) gadījumā, ja valsts budžeta finansējums valodas apguvei šai grupai netiktu ieplānots nākamajos gados, ņemot vērā, ka Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta sistēma vēl joprojām darbojas *krīzes atbildes režīmā*.

Trūkst datu par valodas kursu ietekmi uz integrācijas iznākumiem. Latviešu valodas kursi skatīti atsevišķi no citiem integrācijas pakalpojumiem un iznākumiem.

Ziņojumā iegūtie dati liecina, ka dažādi finansēto un administrēto latviešu valodas kursu rezultāti VVPP kontekstā ir relatīvi līdzīgi, taču izmaksas atšķiras. Šajā kontekstā iespējams secināt, ka uz ziņojuma izstrādes brīdī Latvijā trūkst institucionālās kapacitātes konstatēt to, kura no trīs sistēmām uzskatāma par efektīvāko pret izlietoto finansējumu. Papildus, uz ziņojuma izstrādes brīdī MK apstiprinātais konceptuālais ziņojums datu ieguves un analīzes kontekstā koncentrēts uz latviešu valodas pakalpojumiem. Ja mērķis ir ilgtermiņā vērtēt integrācijas pakalpojumu (tsk. latviešu valodas kursu) ietekmi un efektivitāti, šos datus nepieciešams skatīt kontekstā ar citiem pakalpojumiem (piemēram, kultūrorientācijas vai integrācijas kursiem) un integrācijas iznākumiem (piemēram, iesaisti darba tirgū).

Pašvaldības valodas apguvi nodrošina uz brīvprātības principa; to loma ir neskaidra un nepietiekami izmantota.

legūtie dati liecina par to, ka daļā pašvaldību tiek nodrošināti valodas apguves kursi un neformālas valodas prasmju pilnveides aktivitātes. Daļā gadījumu šie pasākumi mērķēti konkrētām iedzīvotāju grupām, liecinot par pielāgošanos vajadzībām vietējā līmenī ierobežotu resursu pieejamības apstākļos. Ņemot vērā to, ka pašvaldībām nav noteikta konkrēta funkcija integrācijas politikas jomā, valodas kursu piedāvājums ir fragmentēts un daļā gadījumā kalpo kā papildus atbalsta mehānisms valsts finansētiem kursiem. Pašvaldību piedāvātajām valodas apguves aktivitātēm kopumā raksturīga mazāka fragmentācija attiecībā uz mērķgrupām; pamatā valodas apguves pakalpojumi mērķēti pašvaldību iedzīvotājiem kopumā, daļā gadījumu iezīmējot prioritāras grupas. Pašvaldību iespējas pielāgot tajās īstenotos pasākumus vietējā līmeņa specifikai nav izmantotas pietiekami, ņemot vērā, ka konceptā to loma nav definēta vispār.

Rekomendācijas

Būtiski pieņemt lēmumu par Latvijas pieeju publiski finansēto kursu sniegšanā- vai šāds pakalpojums tiks nodrošināts un kā tiks nodrošināts finansējums. Iespējami dažādi scenāriji:

1. Valodas apguve tiek finansēta no valsts budžeta: kādā apmērā un kādas ir prioritātes saistībā ar mērķgrupām?
2. Valodas apguvi finansē privātpersonas- šādā scenārijā iezīmējami riski pakalpojuma pieejamību ierobežojot pamatā Ukrainas civiliedzīvotājiem, papildus paplašinot sociālās atstumtības riskus, darba tirgus ekspluatācijas riskus, kā arī lielāku personu atkarību no valsts sociālā budžeta ilgtermiņā.
3. Valodas apguvi finansē darba devēji u.c. uzaicinātāji.
4. Januniebraucēji neapgūst latviešu valodu- samazināta piedāvājuma apstākļos palielinātos nepieciešamais finansējums kontroles mehānismiem.

Iniciatīvas valodas apguves atbalstam vietējā līmenī

Ņemot vērā pašvaldībās īstenotos valodas apguves atbalsta pakalpojumus, vidējā un ilgtermiņā ir vērts izsvērt finanšu iniciatīvas pašvaldībām, kas ļautu piesaistīt finansējumu neformālās valodas apguves pasākumu īstenošanai. Šādu iniciatīvu ieviešana varbūt neradītu visaptverošu integrācijas sistēmu veidošanos pašvaldībās, taču dotu iespēju stiprināt ar integrāciju saistītos pakalpojumus tajās pašvaldībās, kurās jau pastāv dažādas ar valodas apguvi un iekļaušanos saistītas aktivitātes, stiprinot šo pasākumu ilgtspēju.

Izmaksu efektivitātē balstītas sistēmas izveide

IZM konceptuālajā ziņojumā VVPP kārtošana tiktu noteikta par obligātu nosacījumu, taču nav skaidrs, kā tiktu vērtēta izmaksu efektivitāte. Veidojot vienotu sistēmu, būtiski vērtēt VVPP rezultātus un to finansējuma apjomu, kas izlietots šī mērķa sasniegšanai, ar mērķi nodrošināt iespējami augstāku VVPP nokārtojušo īpatsvaru. Ilgtermiņā sasniedzamos mērķus nepieciešams saistīt ar plašākiem integrācijas iznākumiem, piemēram, iznākumiem darba tirgū, izglītības sistēmā tām personām, kas saņēmušas par publiskajiem līdzekļiem finansētus latviešu valodas apguves pakalpojumus.

Skaidri noteikta kvalitātes monitoringa sistēma

Šobrīd IZM konceptuālā ziņojuma projekts paredz esošo datu ieguvu par dalībuursos un to iznākumiem, personai kārtojot Valsts valodas pārbaudi. Šajā kontekstā pastāv riski, kas saistīti ar valodas pakalpojumu vērtēšanu atrauti no citiem integrācijas pakalpojumiem. Būtiski apzināt tos integrācijas pakalpojumus, kas tiek sniegti papildus valodas apguves pakalpojumiem (piemēram, integrācijas/kultūrorientācijas kursi), rodot iespējas salāgot

datu sistēmas, kurās šie dati tiek uzkrāti (piemēram SIF datubāzēs). Iespējami vienotu datu sistēmu izveide ļaus pilnvērtīgāk vērtēt valodas apguves un citu integrācijas pakalpojumu pieprasījumu un patēriņu, kā arī sniegs visaptverošāku priekšstatu par integrācijas procesu un iznākumiem. Papildus, rosinām vērtēt izmaksu efektivitāti jaunu informācijas sistēmu un risinājumu kontekstā. Ņemot vērā, ka dati par latviešu valodas apguvi tiek apkopoti gan SIF, gan NVA datu bāzēs, aicinām vērtēt esošo informācijas sistēmu pielietojuma lietderību.

Ja publiski finansētās valodas apguves sistēmas pāreja tiek organizēta uz LVA, jānodrošina informācijas apmaiņa un koordinācija jau pārejas periodā.

Izpētes rezultātā konstatēts, ka šobrīd dati par kursu norisi tiek iegūti atšķirīgi dažādu iesaistīto pušu starpā. Rosinām valodas apguves pakalpojumu nodrošināšanā iesaistītajām pusēm datu ieguves kategorijas iespējami salāgot jau pārejas periodā uz vienoto latviešu valodas apguves sistēmu.

Balstoties uz izpētes rezultātiem, ziņojumā iezīmēti divi potenciālie scenāriji/risinājumi, kas plašāk apspriežami diskusijas ietvaros iesaistīto pušu starpā.

Pāreja uz IZM koordinētu sistēmu

IZM piedāvājums ietver pāreju uz vienotu, IZM pārvaldītu sistēmu, ietverot vienu pieteikšanās platformu, datu uzkrāšanu un izglītības programmu piesaisti finansējuma avotam. Papildus, piedāvājums ietver moduli valodas pakalpojuma saņemšanai un pārvaldībai, to iekļaujot mūžizglītības sistēmā. Konceptā piedāvātais risinājums Latviešu valodas aģentūru nosaka kā koordinējošo institūciju, kas sniedz informatīvu atbalstu valodas apguvējiem, nodrošina saziņu ar finanšu programmu īstenotājiem, veic datu analīzi un koordinē valodas apguvi jauniebraucējiem kopumā.

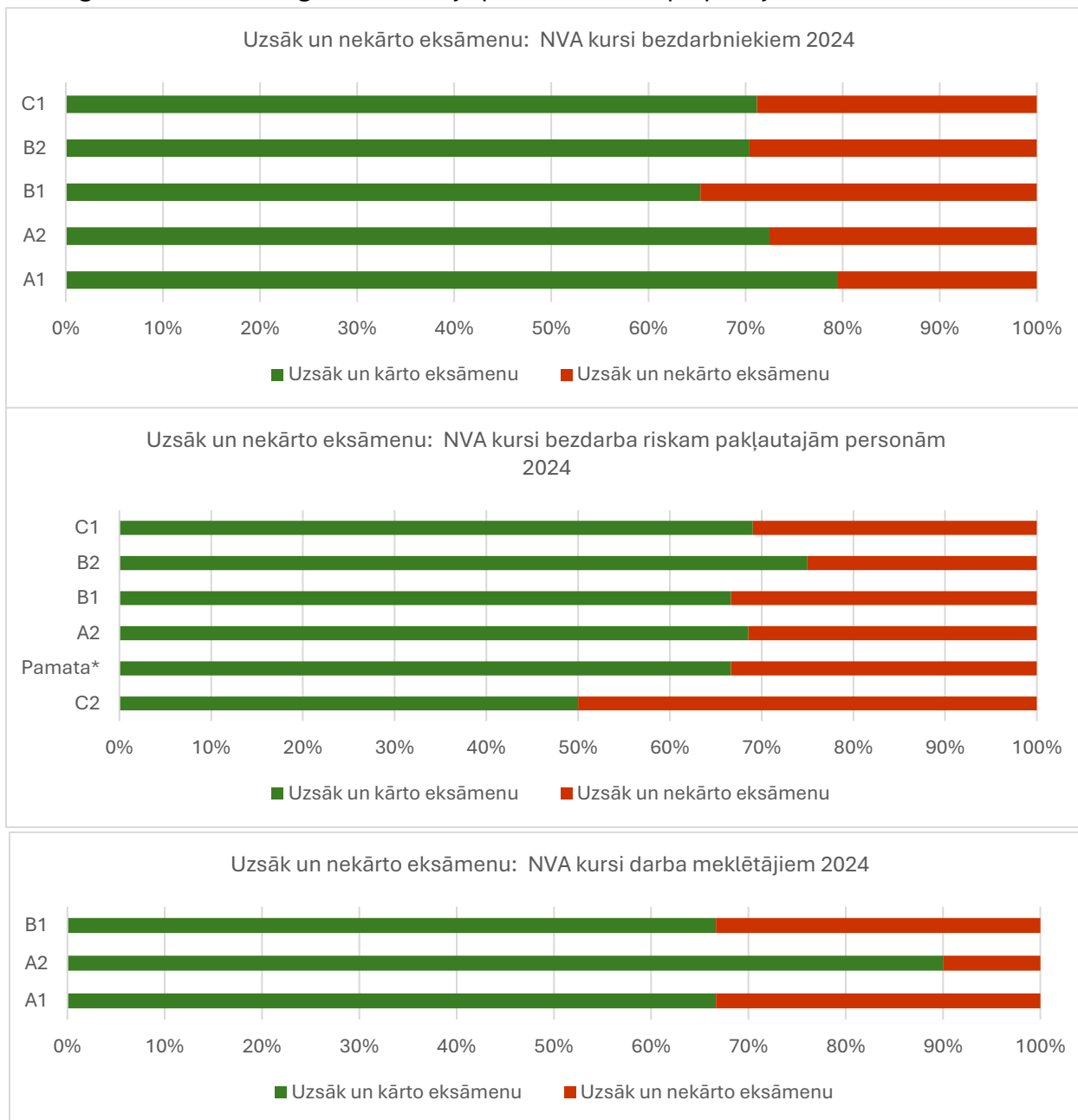
Pilnība pāreja uz talonu (*voucher*) sistēmu, pakalpojumu nodrošināšanu pilnībā nododot pakalpojumu sniedzējiem, ar uzraudzības mehānismiem valsts līmenī.

Viens no risinājumiem administratīvās sadrumstalotības, pieejamības un izmaksu atšķirību mazināšanai dažādām iesaistītajām pusēm būtu vispārīga paradigmas maiņa. Tas ietvertu modeli, kur finansējums sekotu indivīdam, nevis iestādei, pilnībā pārejot uz talonu (*voucher*) sistēmu. Precīzāk, personai tiek piešķirts talons noteiktā vērtībā, ļaujot personai izvēlēties kvalitātes standartiem atbilstošu pakalpojuma sniedzēju. Šādai pieejai ir zināmi riski, kas saistīti ar ierobežotākām iespējām nodrošināt vienotas kvalitātes standartus, ierobežotāku pakalpojumu pieejamību viegli ievainojamām grupām un grupām ar specifiskām vajadzībām, piemēram, patvēruma meklētājiem, starptautiskās aizsardzības saņēmējiem,

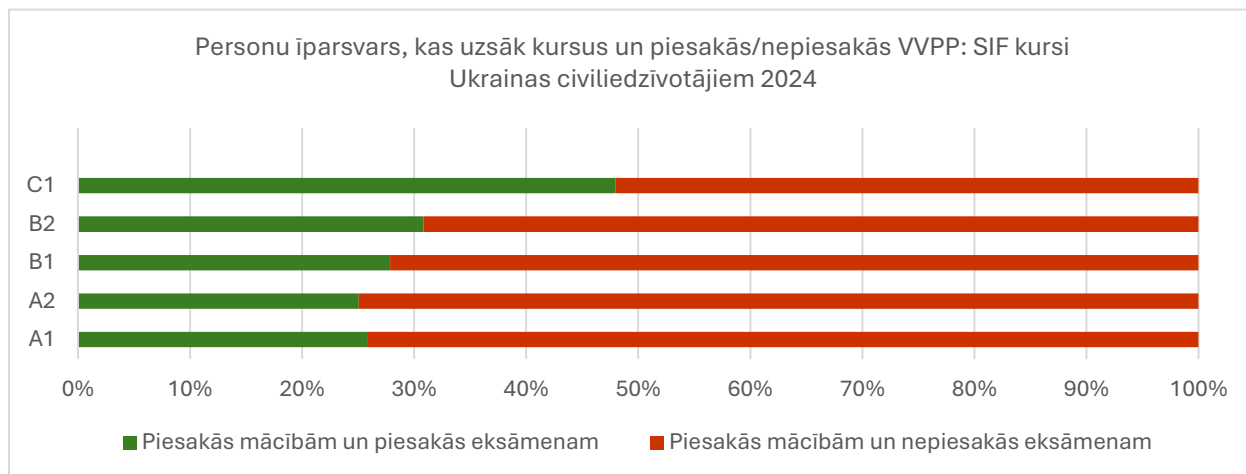
vai personām, kam nepieciešama valodas apguve pamata līmenī, vai bez starpniekvalodas. Diskusijas ietvaros iesaistīto pušu uzdevums ir izsvērt šāda risinājuma ieviešanas iespējamību, sākotnēji izrietot no NVA pieredzes talonu sistēmas īstenošanā.

PIELIKUMI

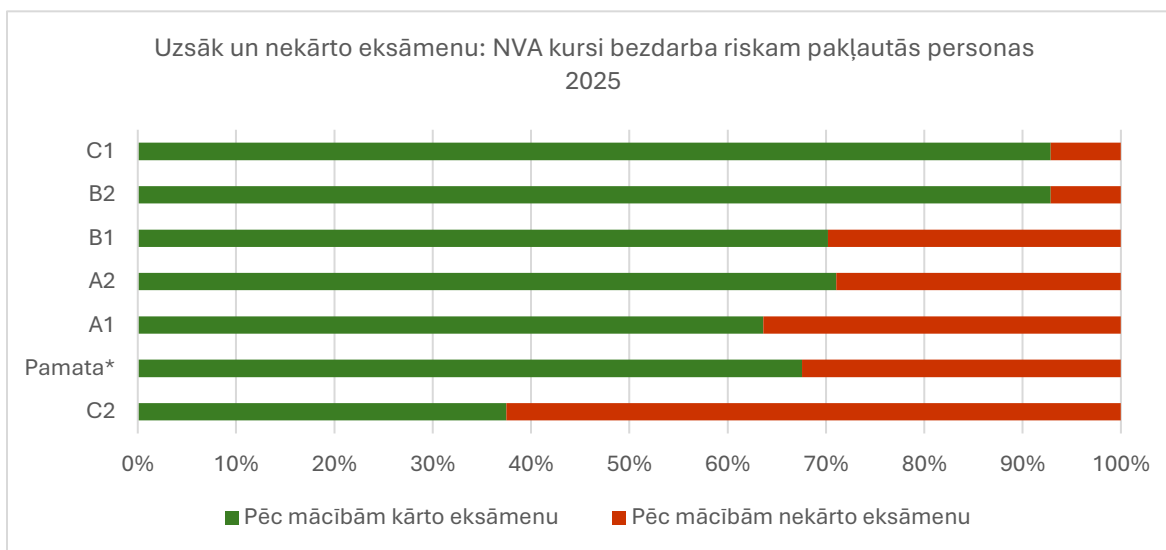
Pielikums nr. 1. Eksāmenu kārtujošo īpatsvars NVA nodrošinātajos latviešu valodasursos 2024. g. Avots: NVA sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma.

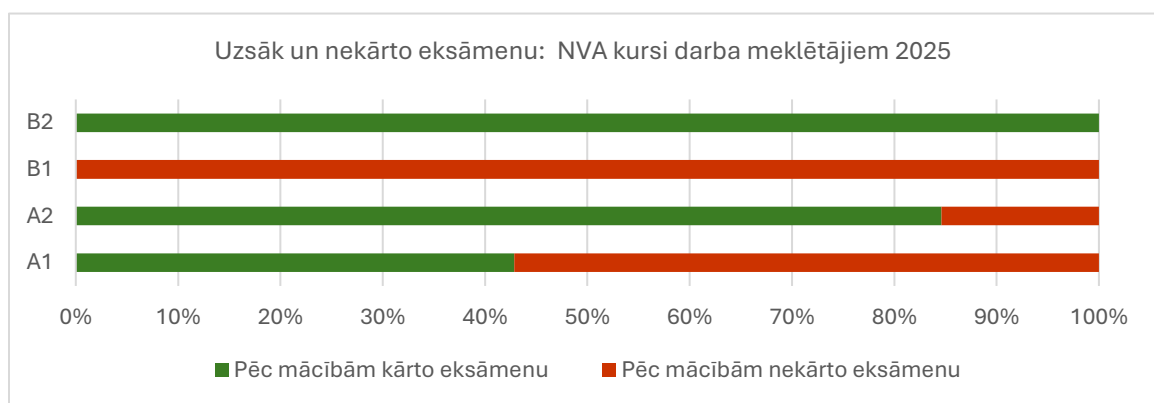
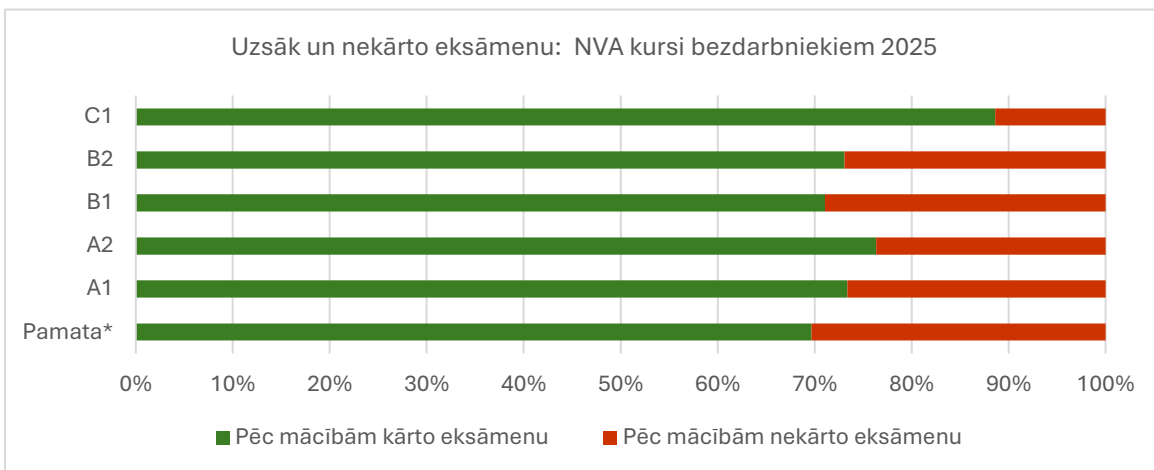

Pielikums nr. 2 Eksāmenam pieteikušos personu īpatsvars SIF nodrošinātajos latviešu valodasursos 2024. g. Avots: SIF sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma.

Pielikums nr. 3 Eksāmenu kārtājušo īpatsvars NVA nodrošinātajos latviešu valodasursos 2025. g. Avots: NVA sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma.

Pielikums nr. 4. Eksāmenu kārtojušo īpatsvars SIF nodrošinātajos latviešu valodasursos 2025. g. Avots: NVA sniegtā informācija pēc PROVIDUS pieprasījuma.

